

Uuden alkoholilain vaikutuksia helsinkiläisiin ravintoloihin

Emma Väisänen
Annastiina Ylönen

Tekijä(t) Emma Väisänen, Annastiina Ylönen	
Koulutusohjelma Hotelli- ja ravintola-alan liikkeenjohdon koulutusohjelma	
Raportin/Opinnäytetyön nimi Uuden alkoholilain vaikutuksia helsinkiläisiin ravintoloihin	Sivu- ja liitesivumäärä 63 + 1
<p>Vuonna 2018 voimaan tullut alkoholilain uudistus herätti ennakkoon paljon julkista keskustelua jo valmisteluvaiheessaan. Lakiin mahdollisesti tulevat lievennykset huolestuttivat useita viranomaistahoja ja alkoholin kulutuksen pelättiin moninkertaistuvan.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia uudistettua alkoholilakia sekä miten se on käytännössä vaikuttanut helsinkiläisten ravintoloiden arkeen. Työ tarkastelee tätä muutosta toiminnallisesta ja taloudellisesta näkökulmasta. Aluksi työ käsittelee alkoholilain historiaa sekä esittelee vuonna 2018 voimaantulleeseen lain suurimmat muutokset anniskelun näkökulmasta verrattuna edeltävään alkoholilakiin. Työssä käydään läpi lain valmisteluvaiheessa julkilausuttuja ennako-odotuksia sekä pelkoja mahdollisista vaikutuksista alkoholin kulutuksen lisääntymiseen.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Opinnäytetyötä varten haastateltiin 9 helsinkiläistä ravintolaa, joilla kaikilla oli anniskeluluvat. Haastatteluissa kartoitettiin, miten uusi alkoholilaki oli vaikuttanut ravintoloiden toimintaan heidän näkökulmasta tarkasteltuna. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina.</p> <p>Tutkimuksessa kävi ilmi, että haastatelluista ravintoloista lakiuudistus oli vaikuttanut eniten niihin, jotka olivat pidentäneet anniskeluaikojaan. Tämä oli lisännyt ravintoloiden asiakasmääriä ja myyntiä. Kaiken kaikkiaan haastatellut ravintolat kokivat uuden alkoholilain vaikutukset toimintaansa melko vähäisinä. Suhtautuminen lakimuutokseen oli kuitenkin positiivinen.</p> <p>Tarkkaa tietoa uudistuksen kaikista mahdollisista vaikutuksista ei vielä ole, koska laki on ollut voimassa vasta alle vuoden. Työssä voidaankin todeta vain tähän mennessä havaittuja vaikutuksia.</p>	
Asiasanat Alkoholilaki, ravintolat, anniskelu, alkoholi	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Suomen alkoholilaki	4
2.1	Alkoholia ja anniskelua koskevat määritelmät	5
2.2	Kieltolaki 1919-1932 ja väkijuomalaki.....	6
2.3	Vuoden 1968 lakiuudistus	9
2.4	Vuoden 1994 lakiuudistus	10
2.5	2017 lakiuudistus	12
2.5.1	Luvanvaraisuus.....	13
2.5.2	Alkoholijuomien vähittäismyynti.....	14
2.5.3	Alkoholijuomien anniskelu	15
2.5.4	Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset	16
2.5.5	Markkinointi ja hinnoittelu	17
2.5.6	Anniskelun valvonta ja ohjaus	18
2.5.7	Alkoholilain käsittely eduskunnassa	20
2.5.8	Ennakoarvioita uudistuksen vaikutuksista.....	24
2.6	Lakimuutoksen vaikutukset	27
3	Tutkimuksen toteutus	29
3.1	Tutkimusmenetelmä ja haastattelut.....	29
3.2	Haastattelukysymykset	31
3.3	Haastateltavat	33
3.4	Haastatteluaineiston esittely.....	34
3.4.1	Tuuplien tarjoilu.....	35
3.4.2	Anniskeluajan pidentyminen.....	36
3.4.3	Velaksi maksaminen	37
3.4.4	Vähittäismyyntin mahdollisuus	38
3.4.5	Anniskelulupien muutos	40
3.4.6	Määräaikainen anniskelulupa	41
3.4.7	Anniskelualueiden muutos	42
3.4.8	Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset	43
3.4.9	Omavalvontasuunnitelma.....	44
3.4.10	Mietojen alkoholijuomien mainostaminen	45
3.4.11	Uuden lain toiminnalliset vaikutukset ravintoloihin	46
3.4.12	Uuden lain taloudelliset vaikutukset ravintoloihin.....	48
4	Tutkimustulokset	51
5	Pohdinta ja johtopäätökset	55
5.1	Opinnäytetyön haasteet ja oma oppiminen	57
	Lähteet	59

Liitteet.....	64
Liite 1. Haastattelukysymykset	64

1 Johdanto

Suomen alkoholilaki uudistui alkuvuodesta 2018. Uuden lain isoimmat ravintoloihin vaikuttavat muutokset olivat jatkoaikaluvan muuttuminen jatkoaikailmoitukseksi, jonka myötä anniskelua on mahdollista jatkaa kello 4 asti, velaksi ostamisen kiellon poistuminen laista, anniskeluluvan muuttuminen, tuplien anniskelu, anniskelun henkilökuntaa koskevat muutokset, anniskelualueita koskevat muutokset, omavalvontasuunnitelman tuleminen osaksi lakia, enintään 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntin salliminen ravintolasta sekä mietojen alkoholijuomien mainostamisen salliminen. Suuri muutos, joka ei suoranaisesti kosketa ravintoloita, oli myös päivittäistavara-kaupoissa vähittäismyyntävien alkoholijuomien alkoholipitoisuuden nosto 4,7:stä 5,5 tilavuusprosenttiin sekä valmistustaparaajoituksen poistuminen. Osa lain uudistuksista astui voimaan 1.1.2018 ja loput 1.3.2018.

Alkoholilain pääasiallinen tehtävä on rajoittaa alkoholin kulutusta sekä ehkäistä siitä aiheutuvia haittoja. Alkoholi on kuitenkin tärkeä tuote elinkeinoelämän kannalta, joten sen tuotantoa, myyntiä tai kulutusta ei haluta kokonaan estää. Lakiuudistuksen pääasiallisena tavoitteena onkin ollut pyrkimys löytää tasapaino näiden kahden erilaisen näkökulman välille. Kuinka saada alkoholista saadut taloudelliset hyödyt tasapainoon sen aiheuttamien haittojen kanssa. Näiden kahden keskenään ristiriidassa olevan tavoitteen vuoksi alkoholilaki on herättänyt runsasta keskustelua viimeisimmän uudistuksen myötä. Tämä kyseinen ristiriita on kuitenkin ollut olemassa koko alkoholilain historian ajan, jonka seurauksena sääntelyä on vuoroin löyhennetty ja kiristetty.

Alkuun työssä tutkitaan alkoholilain historiaa kuvaamalla kieltolain ja väkijuomalain sekä kahden edellisen alkoholilain uudistuksen, vuosien 1968 ja 1994 merkittävämpiä vaikutuksia. Osiossa käydään lyhyesti läpi, mistä syistä lakimuutoksia on tehty menneisyydessä sekä miten ne ovat vaikuttaneet alkoholin kulutukseen. Tämän jälkeen avataan vuoden 2017 alkoholilain merkittävimmät muutokset etupäässä anniskelun näkökulmasta. Mukana ovat myös merkittävimmät päivittäistavara-kauppoja koskevat uudistukset, sillä nimenomaan ne, anniskelun jatkoajan pidentämisen sekä anniskelupaikkojen vähittäismyyntin sallimisen ohella, herättivät eniten keskustelua sekä median huomioita lain valmistelun vaiheessa.

Seuraavaksi tarkastellaan viimeisimmän alkoholilain säätämisen tavoitteita, ennako-odotuksia sekä ennusteita vaikutuksista perehtymällä lain valmistelun yhteydessä muun muassa eduskunnan julkaisemiin valiokuntien lausuntoihin ja mietintöihin sekä sosiaali- ja

terveysministeriölle lähetettyihin lausuntoihin. Näitä tutkimalla pyritään kartoittamaan lähtökohtia. Mitä lain uudistukselta odotettiin sekä miten sen arvioitiin vaikuttavan alkoholin kulutukseen sekä anniskeluun ravintoloissa. Lausuntoja olivat antaneet muun muassa ministeriöiden työryhmät, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, ammattiliitot, Alko sekä yksittäiset kansalaiset. Kaikki vaikuttavat olleen suhteellisen yksimielisiä lain päivityksen tarpeellisuudesta, mutta mihin suuntaan ja kuinka paljon uudistuksia tulisi viedä, aiheutti erimielisyyksiä. Osa kannatti vieläkin vapaampaa alkoholipolitiikkaa kuin mitä tämä muutos lopulta mahdollisti ja osa vaikutti melkein haikailevan kieltolain perään. Alkoholilain uudistuksen voidaankin todeta jakaneen mielipiteitä.

Työn tutkimusosuudessa pyritään selvittämään, miten nämä ennakkokäsitykset ovat loppujen lopuksi toteutuneet vai ovatko ne toteutuneet ollenkaan. Tutkimus rajattiin koskemaan lain toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia ravintoloihin. Miten lakiuudistus on käytännössä vaikuttanut ravintoloiden arkeen heidän näkökulmasta tarkasteltuna.

Tutkimuksemme pääongelma on: miten uusi alkoholilaki on vaikuttanut ravintoloiden toimintaan. Tätä selvitetään haastattelemalla yhdeksän ravintolan edustajia Helsingissä. Haastatteluissa käytiin läpi alkoholilain uudistuksia kohta kohdalta kysyen, kuinka kyseiset muutokset olivat vaikuttaneet kunkin ravintolan toimintaan. Ensimmäinen alaongelma on: miten uusi alkoholilaki on vaikuttanut ravintoloiden asiakasmääriin ja asiakkaiden käytöseen. Tarkoituksena oli selvittää, ovatko ravintolat havainneet näissä muutoksia. Toinen alaongelma on: miten uusi alkoholilaki on vaikuttanut ravintoloihin taloudellisesti. Tätä selvitetiin kysymällä, onko laki uudistuksen myötä ravintoloiden myynnissä tai työtunneissa tapahtunut muutoksia. Jos ravintoloilla oli vähittäismyyntiä, sen taloudellisia vaikutuksia kysyttiin tässä yhteydessä.

Tutkimus toteutettiin temahaastatteluilla. Haastatellut paikat ovat kaikki ravintoloita, joissa on anniskeluluvat. Ravintolat jakautuvat kuitenkin kahteen kategoriaan: ravintoloihin, joissa on pelkästään anniskelua sekä ravintoloihin, joissa on anniskelua mutta pääpaino on ruuassa. Haastateltavat paikat erosivat liikeideoiltaan toisistaan jokin verran, jotta saataisiin laajempi kuva uuden lain vaikutuksista eri tyyllisissä ravintoloissa. Haastattelut toteutettiin pääosin marraskuun 2018 aikana.

Uusi alkoholilaki on ollut kokonaisuudessaan voimassa opinnäytetyön tekohetkellä vasta noin yhdeksän kuukautta. Tästä johtuen tilastoitua tietoa sen vaikutuksista ei juurikaan vielä ole, lukuun ottamatta Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemaa ennakkotietoa tammi-elokuun 2018 välillä tapahtuneista kulutuksen muutoksista. Näiden perusteella al-

koholin kokonaiskulutus on noussut kyseisellä ajanjaksolla 0,5 prosenttia. Tämä on huomattavasti vähemmän, kuin mitä Terveyden ja hyvinvointi laitos arvioi vuonna 2017 julkaisussa ennusteessaan. Pitkän aikavälin vaikutukset ovat kuitenkin selvillä vasta vuosien päästä, joten vielä on liian aikaista tehdä lopullisia johtopäätöksiä.

2 Suomen alkoholilaki

Alkoholia on nautittu Suomessa vuosisatoja, mutta 1600-luvun jälkipuoliskolta lähtien pavoliina eli tislattu tuontiviina oli ollut eniten kulutettu alkoholi. Teollinen viinanvalmistus alkoi 1866, jolloin alkoholin kotipoltto kiellettiin. (Häikiö 2007, 52-55.) Seuraava merkittävä tapahtuma Suomen alkoholilainsäädännössä oli, kun Suomen eduskunta hyväksyi kielto-lain yksimielisesti vuonna 1907, mutta Venäjän keisari Nikolai toinen ei vahvistanut lakia, jolloin laki ei astunut voimaan (Häikiö 2007, 56). Eduskunta pyrki saamaan lain voimaan uudelleen vuosina 1909, 1911 ja 1914, mutta laki kaatui edelleen keisarin vahvistamatto-muuteen (Häikiö 2007, 56).

Alkoholin saatavuudessa oli rajoituksia ja väliaikaisia kieltoja Venäjän armeijan toimesta ensimmäisen maailman sodan aikana vuodesta 1914 vuoteen 1917. Tällöin alkoholin ti-lastoitu kulutus laski huomattavasti, mutta salapoltto lisääntyi merkittävästi. (Häikiö 2007, 60.) Vuonna 1917 Venäjän keisarin Nikolai toisen luovuttua vallasta Aleksander Kerenskin johtama väliaikainen hallitus vahvisti eduskunnan vuonna 1914 hyväksymän kielto-lain. Kahden vuoden siirtymäajan vuoksi laki tuli voimaan vasta 1.6.1919. (Häikiö 2007, 56-62.) Kuitenkin jo vuonna 1917 alkoholin valmistus kiellettiin ja jo olemassa olevat varastot määrättiin takavarikoitaviksi (Rasinaho 2006, 22).

Kieltolaki kumottiin kansanäänestyksellä vuoden 1931 joulukuussa ja eduskunta hyväksyi sen helmikuussa 1932. Valtion omistamat viinakaupat aukesivat 5. huhtikuuta 1932 klo 10. (Pullat 1993, 32.) Kielto-lain jälkeen voimaan astui Laki väkijuomista, joka sallii alkoholi-n myynnin ja anniskelun ainoastaan isoimmissa kaupungeissa ja kauppaloissa. Kielto-laki siis jatkui edelleen maaseudulla, missä asui 1930-luvulla 80 prosenttia Suomen väestöstä. (Häikiö 2007, 79-81.) Väkijuomalakia seurasi niin kutsuttu keskiolutlaki, joka astui voi-maan 1.1.1969 (Alkoholilaki 459/1968). Tämä laki muun muassa vapautti keskioluen myynnin vähittäiskauppoihin ja toi Alkon myymälät myös maaseuduille. Vuoden 1968 laki-muutos lisäsi alkoholinkulutusta merkittävästi (Häikiö 2007, 200.)

Seuraava iso muutos Suomen alkoholilain historiassa oli vuoden 1994 uudistus, joka astui voimaan 1.1.1995 (Alkoholilaki 1143/1994). Lakia uudistettiin Suomen liittyttyä Euroopan Unionin jäseneksi. Euroopan Unioni kritisoi Alkon monopoliasemaa, koska se haittasi va-paata kauppaa ja vääristi kilpailua. (Häikiö 2007, 288-289.) Tämän takia Alkon monopoli purettiin luukuunottamatta vähittäismyynnin monopolia, joka käsitti kaikki yli 4,7 tilavuus-prosenttia sisältävät alkoholijuomat. Anniskelun valvontatehtävät siirtyivät Alkolta sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön alla toimivalle tuotevalvontakeskukselle. (Häikiö 2007, 307-310.)

Viimeisin alkoholilain uudistus on vuodelta 2017, joka astui voimaan kahdessa osassa: 1.1.2018 ja 1.3.2018 (Alkoholilaki 1102/2017). Tämän uudistuksen syyksi on ilmoitettu hallituksen halu selkeyttää alkoholilainsäädäntöä sekä purkaa vanhentuneita säädöksiä, erityisesti ravintola-alaa koskevia. Tämä liittyi vahvasti myös Sipilän hallituksen norminpurkuhankkeeseen. Alkoholilain uudistuksen tavoitteeksi ilmoitettiin tarve löytää tasapaino elinkeinoelämän tarpeiden sekä kansanterveydellisten näkökulmien välille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018a.)

2.1 Alkoholiala ja anniskelua koskevat määritelmät

Alkoholilaki 1102/2017 3 § mukaan määritelmät tiivistettynä:

1. Alkoholipitoinen aine on enintään 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävä aine.
2. Alkoholijuoma on enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävä juotavaksi tarkoitettu juoma.
3. Mieto alkoholijuoma saa sisältää enintään 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia.
4. Väkevä alkoholijuoma sisältää enemmän kuin 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia.
5. Väkiviina on yli 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävä etyylialkoholin ja etyylialkoholin vesiliuoksen seos.
6. Vahvasti denaturoitu väkiviina on yli 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää väkiviinaa, joka on valmistettu juotavaksi kelpaamattomaksi.
7. Lievästi denaturoitu väkiviina on juotavaksi kelpaamaton yli 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää väkiviinaa.
8. Alkoholivalmiste on etyylialkoholia sisältävä alkoholiaine, joka voi olla denaturoitu, mutta joka ei ole väkiviina tai alkoholijuoma.
9. Alkoholin valmistus tarkoittaa etyylialkoholia sisältävän juoman valmistamista käymisteitse, tislaamalla tai muulla tavalla.
10. Tukku myynti tarkoittaa alkoholipitoisen aineen myyntiä jatkokäsittelyä tai jälleenyntiä varten.
11. Alkoholijuoman vähittäismyyntillä tarkoitetaan alkoholijuoman myyntiä, joka on tarkoitettu nautittavaksi myyjän hallitsemien ja valvomien tilojen ulkopuolella.
12. Alkoholijuoman anniskelulla tarkoitetaan alkoholijuoman myymistä nautittavaksi myyjän valvomisissa ja hallitsemisissa tiloissa.
13. Alkoholiyhtiö on valtion omistuksessa oleva osakeyhtiö, jolla on yksinoikeus yli 5,5 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiin.
14. Tilaviini on enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävä käymisteitse marjoista, hedelmistä tai muista kasvosista valmistettu alkoholijuoma. Valmistuksessa ei saa käyttää rypäleitä tai viljatuotteita. Valmistuspaikan tulee toimia maatalouden yhteydessä sekä olla taloudellisesti sekä oikeudellisesti täysin riippumaton muista alkoholijuomien valmistuspaikoista. Tilaviiniä saa tuottaa enintään 100 000 litraa kalenterivuoden aikana, eikä valmistajalla saa olla lisenssivalmistusta.
15. Käsiyöläisolut on enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholi-juomaa, joka on valmistettu mallastetuista tai mallastamattomista viljatuotteista, joidenka lisäksi valmistuksessa saa käyttää vain muiden kasvien jyviä, sokeria, humalaa sekä muita käymiseen tarvittavia kasvosia sekä mausteita. Mausteina saa käyttää vain ”tiettyjen nimitysten kirjaamisesta maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden erityisluonnetta koskevista todistuksista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N: o 2082/92 säädettyyn erityisluonnetta koskevien todistusten rekisteriin

annetun asetuksen (EY) N: o 2301/97 liitteen täydentämisestä annetussa komission asetuksessa (EY) N: o 244/2002 tarkoitettua sahtia”. (Alkoholilaki 1102/2017 3 § kohta 15.)

16. Valmistuksen tulee tapahtua taloudellisesti sekä oikeudellisesti täysin muista alkoholivalmistajista riippumattomassa panimossa, jossa saa valmistaa enintään 500 000 litraa olutta kalenterivuoden aikana.
17. Markkinoinnilla tarkoitetaan kaikenlaista mainontaa, epäsuoraa mainontaa sekä myynninedistämistä

2.2 Kieltolaki 1919-1932 ja väkijuomalaki

Kieltolaki on hyvä esimerkki siitä, mitä tapahtui, kun alkoholin kulutuksen sääntely vietiin äärimmilleen kieltämällä se kokonaan. Lain tarkoituksena oli saada Suomen kansa raitistumaan, vaikka tilastoitu alkoholin kulutus oli ollut tasaisessa laskussa jo pitkään ennen kieltolain voimaan tuloa (Häikiö 2007, 51-52). Täyteen raittiuteen ei aivan päästy, sillä kansalaiset keksivät sen sijaan vaihtoehtoisia tapoja saada alkoholia. (Häikiö 2007, 63-65.)

Kieltolaki astui voimaan 1.6.1919. Laki kielsi kaikkien yli 2 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholipitoisten aineiden myynnin, maahantuonnin, valmistuksen, säilytyksen ja kuljetuksen. Tätä vahvempien alkoholipitoisten tuotteiden käyttö oli sallittu ainoastaan ehtoollisen yhteydessä tai reseptilääkkeenä, sekä teknillisissä ja tieteellisissä tarkoituksissa. Tämän takia perustettiin Valtion Alkoholiliike – Statens Alkoholrörelse, jonka tehtävänä oli valmistaa, myydä ja maahantuoda laillista alkoholia edellä mainittuja tarkoituksia varten. (Häikiö 2007, 62-65.)

Laki ei kuitenkaan estänyt suomalaisten alkoholinkäyttöä. Kieltolain aikana maaseudulla alkoholin kotipoltto oli yleistä, kun taas kaupungeissa salakuljettajat ja –kapakat huolehtivat kansalaisten alkoholinsaannista. (Rasinaho 2006, 18-25). Suomen rannikolla alkoholin salakuljetus kukoisti. Tullin takavarikoiman alkoholin huippumäärä oli vuonna 1930, jolloin laitonta alkoholia takavarikoitiin yli miljoona litraa. (Rasinaho 2006, 26). Monissa ravintoloissa ja erilaisilla klubeilla anniskelu jatkui lähes entiseen tapaan. Erona aikaisempaan oli alkoholijuomien huomaamattomampi tarjoilutapa. Lisäksi ravintoloiden alkoholivarastot pyrittiin pitämään pieninä, jotta ne olisi helppo hävittää mahdollisten tarkastusten takia. Alkoholia oli piilotettu erinäisiin paikkoihin, ja yleisin säilytyspaikka olikin ravintolan keittiö tai WC. Ravintolat suojelivat toisiaan ja pyrkivät varoittamaan muita ravintoloita liikkeellä olevista tarkastajista. (Rasinaho 2006, 55-63.) Kieltolain alkuvaiheessa alkoholin myynti oli varovaisempaa ja alkoholia myytiin lähinnä tutuille asiakkaille, mutta loppua kohden myynti muuttui vapaammaksi. (Rasinaho 2006, 64). Vaikka kieltolaki hankaloitti ravintoloi-

den toimintaa, helsinkiläisravintolat selvisivät vaikeista ajoista suhteellisen hyvin. Ravintoloiden lukumäärä säilyi lähes samana koko kieltolain ajan, joten lopulta sen merkitys ravintoloiden toiminnalle näyttää olleen luultua vähäisempi. (Rasinaho 2006, 67-68).

Helsingissä toimi useita salakapakoita kieltolain aikana, joista myös viranomaiset olivat tietoista (Rasinaho 2006, 70). Työväenkaupunginosissa Punavuorella ja Kalliossa sijaittivat tunnetuimmat laittoman alkoholin myyntipisteet, vaikka niitä löytyikin ympäri kaupunkia aivan ydinkeskustaa myöten (Rasinaho 2006, 34). Myynti tapahtui esimerkiksi joko suoraan yksityisasunnosta käsin, tai erilaisten liiketilojen kautta. Alkoholia oli mahdollista ostaa myös suoraan katumyyjältä tai tilata kotiin (Rasinaho 2006, 33).

Laiton alkoholimyynti oli hyvin yleistä sen taloudellisen kannattavuuden vuoksi. Vaikka tarkastuksia tehtiin usein, kaupankäynnin todistaminen osoittautui usein haasteelliseksi. Kauppiat olivat kehittäneet erilaisia varoitusjärjestelmiä tarkastajien varalle ja varastot pyrittiin hävittämään juuri ennen virkavallan tuloa. (Rasinaho 2006, 52.) Kieltolain rikkominen oli lähes yhtä yleistä kaikissa yhteiskuntaluokissa, tosin pienituloisemmat jäivät yleensä helpommin kiinni rikoksistaan kuin varakkaampi väki (Rasinaho 2006, 76).

Suurimpien puolueiden kannattaessa kieltolakia voimakkaasti, myös sitä vastaan esitettiin kannanottoja koko sen olemassaolon ajan. Näissä kannanotoissa muun muassa epäiltiin kieltolain toimivuutta sekä tuotiin esille siitä aiheutuvia haittoja. Hyvänä esimerkkinä voidaan pitää kemian professori O. Aschanin johdolla perustettua kansalaisjärjestöä Antiförbudsföreningen – täyskiellon vastustamisyhdistystä, joka pyrki korvaamaan kieltolain raittiuslailla. Kyseisen liiton alkoholipoliittinen ohjelma toimi myöhemmin esikuvana, kun alkoholilakia laadittiin kieltolain päättymisen yhteydessä. (Häikiö 2007, 68-71.)

Varsinaisena syynä kieltolain kaatumiselle voidaan pitää kuitenkin Suomen heikkoa taloudellista tilannetta 1930-luvulla. Valtion kassaan oli kertynyt merkittävää alijäämää, ja tämän paikkaamiseksi hallitus perusti valtion menojen supistamislautakunnan. Kyseinen lautakunta totesi kuitenkin selvityksessään, että vaihtoehtona menojen leikkauksille olisi syytä harkita alkoholikaupan saattamista verotuksen piiriin, kuten monessa muussa pohjoismaassa oli toimittu. (Häikiö 2007, 18-22.) Närää aiheutti se, että kieltolaista huolimatta laitton alkoholikauppa kukoisti eikä valtio saanut siitä mitään hyötyä itselleen. Kuitenkin laittomasta alkoholikaupasta ja kulutuksesta aiheutuneet haitat, kuten rikollisuus ja väkivaltaisuus lankesivat valtion kontolle. (Häikiö 2007, 73.)

Ensimmäisiä askelia kieltolain kumoamiseen oli naisten adressi, joka keräsi 118 537 nimeä helmi- ja maaliskuun aikana vuonna 1931. Naisten adressi oli yllättävä liike, koska

yleisesti vallitsevan käsityksen mukaan ajateltiin naisten puoltavan kieltolakia. (Kaartinen 2006, 124-127). Pian tämän jälkeen hallitus päätti järjestää neuvoa-antavan kansanäänestysten. Äänestystä perusteltiin tarpeella kartoittaa kansan mielipidettä kieltolakia koskien, sillä oli herännyt epäily, että sen kannatus ei ollut enää niin vakaata, kun aiemmin. Kansanäänestys oli myös nopein tapa saada kieltolakia lievennettyä ja tuotua alkoholi verotuksen piiriin. (Häikiö 2007, 22, 73-74.)

Tiedossa tosin oli, että mielipiteet olivat muuttuneet ja kieltolain lieventämiseen oli jo alettu varautua ennen äänestystä, sillä sosiaaliministeriö oli lähettänyt marraskuussa 1931 luonnoksen väkijuomalaista oikeusministeriön lainvalmistelukunnalle (Häikiö 2007, 75-79). Kansanäänestys järjestettiin 29-30.12.1931. Yllätyksenä kansanäänestyksessä tuli se, että suurin osa kansalaisista kannatti kieltolain totaalista kumoamista eikä hallituksen kaavaillemaa vain mietojen alkoholijuomien sallimista. (Häikiö 2007, 73-74.) Pitkälti tämän äänestysten seurauksena kieltolaki kumottiin ja eduskunta sääti väkijuomalain, jonka presidentti P.E. Svinhufvud vahvisti 9.2.1932. Tämä laki tuli voimaan 5.4.1932, mahdollistaen Oy Alkoholiliike Ab:n perustamisen ja alkoholimyymälöiden avaamisen 5.4.1932 klo 10. (Häikiö 2007,24.)

Kieltolain kumoamispäätöksen jälkeen alettiin kiireellä valmistella väkijuomalakia. Eduskuntakäsittelyssä kieltolakimieliset kansanedustajat saivat kuitenkin vietyä läpi kieltolain jatkamisen maaseudulla. Tämä tarkoitti sitä, että alkoholin myynti ja anniskelu oli sallittua vain suurimmissa kaupungeissa ja kauppaloissa, ja näissäkin tarkkaan säädetyllä tavalla. Huomioitavaa on, että 1930-luvulla noin 80 prosenttia Suomen väestöstä asui maaseudulla, joten käytännössä valtaosalle väestöstä ei edelleenkään ollut laillista alkoholia helposti tarjolla. (Häikiö 2007, 79-81.) Väkijuomalaissa määriteltiin myös valtion omistaman Oy Alkoholiyhtiö Ab:n eli Alkon toiminnasta. Se sai yksin oikeudekseen alkoholin valmistamisen, maahantuonnin, myynnin sekä anniskelun. Anniskelu tosin ulkoistettiin yksityisille toimijoille Alkon tiukan valvonnan alla. Alkon perustaminen tapahtui käytännössä muutamassa kuukaudessa, sillä sen yhtiösopimus tehtiin kaksi päivää väkijuomalain vahvistamisen jälkeen eli 11.2.1932. (Häikiö 2007, 84-85.)

Alun perin Alkolle määriteltiin kaksi erilaista tehtävää. Toisaalta sen toivottiin tuovan tuloja omistajalleen eli valtiolle, mutta toisaalta sen oli myös ohjattava kuluttajiaan raittiimpaan suuntaan. Sen julkituoduissa tavoitteissa myös nimenomaan mainittiin, että tarkoituksena ei ollut voiton tavoittelu, vaikka se perustettiin valtion tulonlähteeksi. Vuoteen 1995 asti Alko vastasi myös yksityisten toimijoiden ohjeistamisesta ja valvonnasta, eli se hyvin pitkälti määritteli mitä sai myydä ja mihin hintaan. (Häikiö 2007, 30-31.) Aluksi myymälöissä oli tarjolla laaja valikoima ulkomaalaisia alkoholijuomia, sillä kotimaista tuotantoa ei yhtiön

nopean perustamisen vuoksi keretty valmistaa juurikaan. Nopeasti kotimainen tuotanto alkoi kuitenkin korvata ulkomaista tuontia. Kotimaista tuotantoa, tai viinien tapauksessa kotimaassa pullottamista, suosittiin sen edullisuuden vuoksi verrattuna tuonti juomiin. (Häikiö 2007, 95-96.)

Alko pyrki alusta lähtien ohjaamaan alkoholin kulutusta miedompaan suuntaan. Tärkeimpiä keinoja tähän oli hinnoittelupolitiikka, jossa miedot alkoholijuomat olivat selkeästi väkeviä edullisempia. (Häikiö 2007, 107-108.) Poikkeuksena tähän on vuonna 1933 markkinoille tuotu Karhuviinaksi nimetty poikkeuksellisen väkevä ja hinnaltaan edullinen paloviina. Siinä oli 42-tilavuusprosenttia alkoholia, joka oli tuolloin suurin sallittu määrä. Karhuviinalla pyrittiin nimenomaan taistelemaan salakuljetusta vastaan tarjoamalla edullinen vaihtoehto laittomalle pirtulle. (Häikiö 2007, 98.) Tämä toimikin, ja salakuljetus saatiin vähenemään merkittävästi, jonka seurauksena Karhuviina vedettiin markkinoilta ja muiden paloviinoiden hintoja korotettiin (Häikiö 2007, 107-108). Väkijuomalain voimassaoloaikana alkoholin tilastoitu kokonaiskulutus nousi ja laski vuorotellen, mutta muutokset eivät olleet suuria. Pääosin kulutus oli noin 3 litraa 100 prosenttista alkoholia per asukas, mikä oli suunnilleen saman verran kuin ennen kieltolakia. Merkittävää nousua tapahtui vasta 1968 lähtien, jolloin niin kutsuttu keskiolutlaki astui voimaan. (Häikiö 2007, 26-29.)

2.3 Vuoden 1968 lakiuudistus

Alkoholilain seuraava uudistus käynnistyi 1965, jolloin Johannes Virolaisen hallitus antoi eduskunnalle alkoholilakiesityksen. Esitys sisälsi anniskelun sallimista myös maaseudulla sekä Alkon myymälöiden perustamista maaseututaajamiin. Jotta Alkon myymälän saisi perustettua taajamaan, tulisi sen asukasluvun olla vähintään 2000 asukasta. Anniskelupaikan perustamista varten tulisi taajamissa olla vähintään 1000 asukasta. Keskioluen hallitus halusi edelleen pysyvän Alkon myymälöissä. (Häikiö 2007, 182.)

Tohtori M. Nurmi, Alkon johtokunnan varapuheenjohtaja, totesi tammikuussa 1966 oluen samaistamisen väkijuomien kanssa olleen ”suuri alkoholipoliittinen erehdys”. Nurmian mielestä olut olisi hinnoittelun lisäksi ainoa tehokas ase väkevien juomien liiallista käyttöä vastaan. (Häikiö 2007, 183-184.) Myös Alkon pääjohtaja K. –A. Fagerholm otti kantaa olutkysymykseen ja totesi muun muassa, ettei Ruotsissa hänen mielestään ollut havaittu minkäänlaisia haittavaikutuksia oluen vapauduttua siellä edellisvuonna. Alkon virallisenkin kannan mukaan oli ”kohtuutonta säilyttää keskivahvan oluen yksinmyynti Alkon myymälöissä”. (Häikiö 2007, 185.)

Uutta alkoholi- ja keskiolutlakia käsiteltiin eduskunnassa syyskuusta 1967 alkaen. Hallituksen antaman esityksen mukaan alkoholin myynti tulisi sallia sellaisissa väestö- tai liikekeskuksissa, jossa Alkon hallintoneuvosto katsoisi sen tarpeelliseksi. Tähän vaikutti muun muassa paikkakunnan asukasluku. Myös keskiolut haluttiin elintarvike- ja ravitsemisliikkeisiin myyntiin Alkon säännöstelemään hintaan. Myyntiä ja anniskelua varten tarvittaisiin suostumus valtuustolta. Myynnin ikärajaksi asetettiin 18 vuotta. (Häikiö 2007, 186-188.) Uusi alkoholilaki astui voimaan 1.1.1969. Myöhemmin uuden lain on kuvattu olevan suurin alkoholipoliittinen muutos, koska kulutus kasvoi huomattavasti ja se ylitti kaikki odotukset. Jo pelkästään ensimmäisenä vuonna oluen kulutus nousi 125 prosenttia. Myös väkijuomien kulutus lisääntyi peräti 90 prosenttia vuosien 1969-1974 välillä. (Häikiö 2007, 200.)

Suurin muutos aiempaan lakiin oli alkoholi tarjonnan lisääminen (Häikiö 2007, 201). Muita merkittäviä muutoksia oli esimerkiksi oluen myynnin salliminen myös vähittäiskaupoissa pelkän Alkon sijaan, Alkojen perustaminen myös maaseuduille, anniskelupaikkojen lisääminen ja lupien myöntäminen myös alimpiin veroluokkiin, alkoholin ostamisen ikärajoja muuttaminen, Alkojen aukioloaikojen pidentäminen, osto rajoitusten muutokset ja Alkon aseman vahvistaminen sekä viranomaisvalvontajärjestelmän kehittäminen. (Häikiö 2007, 200-204.)

2.4 Vuoden 1994 lakiuudistus

Seuraava iso muutos alkoholilakiin hyväksyttiin eduskunnassa joulukuun 8 päivänä vuonna 1994. Laki astui voimaan 1.1.1995. Suurimpana syynä lakiuudistukselle oli Suomen pyrkiminen Euroopan Unionin jäseneksi, sekä jo aiemmin eduskunnan hyväksymä ETA-sopimus eli sopimus Euroopan talousalueesta (Häikiö 2007, 288-289). ETA-sopimuksen ehtoissa painotettiin vapaampaa kauppaa jäsenmaiden kesken, joten alkoholimonopoli oli jo tämän sopimuksen vuoksi purettava, sillä se rikkoi sopimuksen ehtoja. EU:n linja asiaan oli samansuuntainen, sillä se vaati myös vapaampaa kilpailutilannetta alkoholin maahan tuonnin, viennin sekä valmistuksen suhteen. Vähittäiskaupan monopoli yli 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien juomien osalta jäi kuitenkin Alkolle, sillä tämän tarpeellisuus pystyttiin perustelemaan verotuksella. (Häikiö 2007, 307-310.)

Alkon monopolin purkamisen seurauksena ennen Alkon hoitamat viranomaistehtävät siirtyivät 1.1.1995 perustetulle sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle, lukuun ottamatta keskioluen anniskelun sekä vähittäismyynnin valvontaa, josta vastasivat lääninhallitukset tuotevalvontakeskuksen alaisuudessa. Tuotevalvontakeskuksen pääasiallisena tehtävänä oli hoitaa kaikki alkoholiin liittyvät lupa-asiat sekä valvontatoimet. Muutoin Alko

muutettiin konserniyhtiöksi, joka koostui alkuun emoyhtiöstä ja kolmesta tytäryhtiöstä, jotka toimivat teollisuuden- ja kaupanaloilla. (Häikiö 2007, 345.) Myöhemmin konsernin yhtiömallia kuitenkin vielä muokattiin, sillä sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus katsoi, että vähittäismyynnin monopolia hallinnassaan pitävän kaupallisen yrityksen ei tulisi vastata myös maahantuonnista ja valmistuksesta (Häikiö 2007, 355).

Vuoden 1994 alkoholilain uudistuksessa lakiin lisättiin määritelmiä. Alkoholilain (1143/1994) 1 luvun 1 § säätää lain tarkoituksen, joka on ehkäistä alkoholipitoisista aineista johtuvia haittoja kulutusta ohjailemalla. Haitat voivat olla terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia. 2 § kerrotaan, mihin lakia sovelletaan eli kaikkeen alkoholipitoisen aineen myyntiin, valmistukseen, hallussapitoon, maastavientiin, maasta tuontiin, käyttöön, kuljetukseen, mainontaan sekä muuhun luovutukseen. Lääkevalmisteet ja lääkkeeksi tarkoitetuille alkoholeille on omat säädöksensä. (Alkoholilaki 1143/1994.)

Uusi alkoholilaki vapautti ravintolat sekä tukkumyyjät hinnoittelemaan itse tuotteensa entisten Alkon määrittämien maksimi- ja minimi hintojen sijasta. Tästä syystä monet alkoholia valmistavat yritykset joutuivat ensimmäistä kertaa varsinaiseen kilpailutilanteeseen. Alkoholijuomien mainontaan tuli myös muutoksia. Alkoholin mainonnan täyskielto korvattiin sitä rajoittavilla säännöksillä, sillä sen katsottiin vaikuttavan muun muassa kuluttajan mieliteisiin alkoholipitoisista juomista, vaikei tästä aiheesta täysin luotettavaa tutkimusta olettamaan. (Häikiö 2007, 354-355.)

Merkittävänä muutoksena vuoden 1994 lain 14 § säädetty enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myynnin salliminen Alkon lisäksi myös kaupoissa sekä kioskeissa, joille lupaviranomainen oli myöntänyt vähittäismyyntiluvan. Vähittäismyyntiluvan saamiseksi myymälän sijainnin sekä tilojen tuli olla asianmukaiset sekä tehokkaasti valvottavissa sekä luvanhakijan tuli omata myyntiin vaadittavat edellytykset sekä luotettavuus. 12 § mukaan vähittäismyyntilupa vaadittiin myös kunnan suostumus. (Alkoholilaki 1143/1994). Käytännössä tämä mahdollisti oluen lisäksi myös siidereiden ja lonkeron sekä muiden käymisteitse valmistettujen mietojen alkoholijuomien myynnin sallimisen vähittäiskaupoissa, mikä lisäsi niiden saatavuutta merkittävästi. Tämä lisäsi osaltaan alkoholin kulutusta, sillä valikoiman monipuolistuminen ei vähentänyt jo myynnissä olevien alkoholijuomien kulutusta vaan loi oman asiakaskuntansa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2017, 19)

Anniskelulupien merkittävimpänä muutoksena oli niiden valvomisen ja hakemisen siirtymisen sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle. Luvan saattoi saada tois-

taiseksi, määräajaksi tai tilapäisesti jos hakija täytti lain 21 a § säädetyt ehdot muun muassa luotettavuudesta, tarvittavasta ammattitaidosta sekä taloudellisista edellytyksistä. Tämän lisäksi anniskelupaikassa tuli olla lain 21 b § määrittelemä vastaava hoitaja sekä tälle tarvittava määrä sijaisia, jotka vastasivat paikasta luvanhaltijan poissa ollessa. Lain 21 c § asetettiin vielä anniskelupaikkaa ja anniskelualueita koskevia vaatimuksia, joiden tuli täytyä. (Alkoholilaki 1143/1994.)

2.5 2017 lakiuudistus

Seuraava lakiuudistus astui voimaan kahdessa osassa, 1.1.2018 ja loput muutokset 1.3.2018. Näiden muutosten lisäksi alkoholilakia yleisesti ottaen selvennettiin sekä sieltä poistettiin vanhentuneita momenteja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018a.)

Taulukko 1. Alkoholilain muutoksien voimaan astuminen 2018. (Valvira 2018a; Valvira 2018b.)

1.1.2018	1.3.2018
5,5 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyynti	Neljännesvuosi-ilmoituksesta vaihtaminen puolivuotisilmoitukseen
Käsityöläisöluiden vähittäismyyntiluvan haun mahdollisuus	Anniskelulupien muutokset
Lyhytaikaisten alkoholijuomatarjousten hinta ilmoittelun salliminen myös anniskelupaikan ulkopuolella	Alkoholijuomien vähittäismyyntin mahdollisuus anniskelupaikoissa
Väkevien alkoholijuomien hinnastojen julkaisun salliminen internetissä	Määräaikainen anniskelulupa esimerkiksi erilaisia tapahtumia ja tilaisuuksia varten
Ravintoloiden aukioloaikojen vapautuminen	Anniskeluajan pidentyminen maksimissaan kello 4 asti jatkoaikailmoituksella
	Anniskelualueita koskevat muutokset
	Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset
	Velaksi anniskelu ja maksutavat
	Tuplien tarjoilu
	Omavalvontasuunnitelman pakollisuus

Yleiset säännökset pysyivät sisällöltään melko samana. Vuoden 2017 alkoholilain 3 § alkoholipitoisella aineella tarkoitetaan enemmän kuin 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää tuotetta, kun taas vuoden 1994 alkoholilain 3 § sen raja on ollut 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. (Alkoholilaki 1102/2017; Alkoholilaki 1143/1994.) Vuoden 2017 lakimuutokseen on myös lisätty 3 § määritelmiin käsityöläisoluuet ja tilaviini. Käsityöläisoluella tarkoitetaan enintään 500 000 litraa kalenterivuoden aikana käymisteitse valmistettua mallastetusta tai mallastamattomista viljatuotteista tehtyä alkoholijuomaa, jonka etyylialkoholin tilavuusprosentti on enintään 12. Tilaviinillä tarkoitetaan enintään 100 000 litraa kalenterivuoden aikana käymisteitse joko hedelmistä, marjoista tai muista kasvinosista tehtyä alkoholijuomaa, jonka etyylialkoholin tilavuusprosentti on enintään 13. Tilaviiniä ei saa valmistaa rypäleistä tai viljatuotteista. (Alkoholilaki 1102/2017).

Myös alkoholijuoman anniskelu, valmistus, vähittäismyynti, tukkumyynti ja markkinointi on lisätty 3 § määritelmiin (Alkoholilaki 1102/2017).

2.5.1 Luvanvaraisuus

Vuoden 2017 alkoholilakiin kaikki lupa-asiat on koottu luvanvaraisuusluvun alle. 5 § ja 7 § mukaan alkoholijuomien myynti, valmistus ja anniskelu ovat kaikki luvanvaraista toimintaa ja luvan myöntää aluehallintovirasto, jonka toimialueella anniskelu – ja vähittäismyyntipaikka sijaitsevat. (Alkoholilaki 1102/2017.) Vuoden 1994 lain 21 § mukaan anniskeluluvan myönsi Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus. Jos ravintolassa anniskelu alkoholi oli käymisteitse valmistettua enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävä tuote, luvan myönsi lääninhallitus. (Alkoholilaki 1143/1994.) Tätä lupaa kutsuttiin C-luvaksi. Enintään 22 tilavuusprosenttia alkoholia anniskelua varten tarvittiin oma lupansa, joka oli B-lupa. A-luvalla oli sallittua anniskella edellä mainittujen lisäksi myös väkeviä alkoholijuomia. (Valvira 2018b.)

2017 alkoholilaki (1102/2017) poisti A-, B- ja C-luvat, joka tarkoitti sitä, että jatkossa luvan haltija saisi yhdellä luvalla anniskella kaiken vahvaisia alkoholeja. Luvan haltijan ei tarvinnut hakea muutosta erikseen, vaan esimerkiksi vanha C-lupa muuttui automaattisesti koskemaan kaikkien alkoholien anniskelua 1.3.2018 alkaen. (Valvira 2018b.)

Luvan haltijalla on velvollisuus lähettää viranomaisille tietoja alkoholin myynnistä ja muusta siihen liittyvästä toiminnasta. Aiemmin voimassa olleen neljännesvuosi-ilmoituksen korvasi puolivuosiselitys, jonka Sosiaali- ja terveysministeriön asetus alkoholilain valvonnasta oli säätänyt. Kyseisen asetuksen 9 § mukaan puolivuosiselityksestä tulee

käydä ilmi anniskeluluvanhaltijan anniskelemansa alkoholin arvo ja määrä, sekä henkilökuntansa määrä. Jos luvanhaltija harjoittaa myös alkoholijuomien vähittäismyyntiä, on myös näiden määrä ja arvo ilmoitettava. (Suomen säädöskokoelma 2018.)

2.5.2 Alkoholijuomien vähittäismyynti

Uuden lain myötä Alkon monopoliasema heikkeni hieman, kun alkoholijuomien vähittäismyyntiraja nousi 4,7 tilavuusprosentista 5,5 tilavuusprosenttiin (Alkoholilaki 1102/2017). Ennen 2017 lakiuudistusta alkoholilain 13 § ja 14 § mukaan yli 4,7 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholijuomien myynti oli ollut Alkon yksinoikeus. (Alkoholilaki 1143/1994.) Nykyisessä laissa 17 § mukaan yli 5,5 tilavuusprosenttia sisältäviä alkoholijuomia voi myydä vain Alko, lukuun ottamatta tilaviinien, sahdin ja käsityöläisöluiden kohdalla tehtyä poikkeusta (Alkoholilaki 1102/2017). 17 § mukaan vähittäismyynnissä olevien 5,5 tilavuusprosentin vahvuisten alkoholijuomien ei tarvitse olla käymisteitse valmistettuja, toisin kuin vuoden 1994 alkoholilaissa, jonka 14 § vähittäismyynnin rajaksi oli määritelty käymisteitse valmistetut ja enintään 4,7 tilavuusprosenttia sisältävät alkoholijuomat (Alkoholilaki 1102/2017; Alkoholilaki 1143/1994).

2017 lakiuudistukseen (1102/2017) lisättiin vähittäismyynti- ja anniskeluajat. 42 § ensimmäisessä momentissa säädetään alkoholijuomien sallittu vähittäismyyntiaika, joka on klo 9:stä kello 21:en. Alkon vähittäismyyntiajat noudattavat samaa linjaa. (Alkoholilaki 1102/2017.) Alkon aukioloajat pitenivät arkisin tunnilla, kun ne olivat Asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta-säädöksessä säädetty kello 9:stä kello 20: een. (Alkoholilaki 1344/1994.) Lauantaisin Alkon vähittäismyyntiaika on kello 9:stä kello 18:sta. Kirkollisina juhlapyhinä, isänpäivänä, äitienpäivänä ja itsenäisyyspäivänä myynti on kielletty Alkoissa. Uuden vuoden aattona ja vapun aattona Alkot sulkeutuvat kello 18 ja juhannusaattona sekä jouluaattona kello 12. (Alkoholilaki 1102/2017.)

Uusi laki mahdollisti myös alkoholin vähittäismyynnin ravintoloissa. Vähittäismyynnissä tulee kuitenkin noudattaa samoja vähittäismyyntiaikoja ja alkoholin tilavuusprosenttirajoja kuin muissakin vähittäismyyntipaikoissa. Vähittäismyyntijä alkoholijuomia ei saa nauttia ravintolan anniskelualueella. Vähittäismyyntiä varten tulee myös hakea oma lupa valvontaviranomaiselta. (Aluehallintovirasto 2018a.)

Alkoholin ostaminen vähittäismyymälästä ravintolaan anniskelua varten sallittiin myös vuoden 2017 lakiuudistuksen 46 § mukaan. Ostaessa alkoholia ravintolaan, tulee luvanhaltijan näyttää lupanumeronsa ja ilmoitettava ostonsa valvontaviranomaiselle. (Alkoholilaki 1102/2017.)

2.5.3 Alkoholijuomien anniskelu

Alkoholijuomien anniskelu on sallittu 9:stä kello 1.30 asti. Anniskelua saa jatkaa kello 4.00 asti, kunhan siitä on tehty lain 44 § mukainen jatkoaikailmoitus viranomaiselle. Anniskeltujen juomien nauttiminen on sallittu tunti anniskelun päättymisen jälkeen. Jos anniskelua jatketaan kello 1.30 jälkeen, tulee luvanhaltijan Alkoholilain 45 § mukaan hankkia tilaan järjestyksenvalvoja jokaista alkavaa sataa asiakasta kohti. Järjestyksenvalvojan tehtävänä on valvoa anniskelupaikan ja sen välittömän läheisyyden järjestystä sekä turvallisuutta. Saman pykälän mukaan viranomaisella voi pienentää tai poistaa kokonaan vaatimuksen järjestyksen valvonnasta yksittäisen ravintolan kohdalla, jos ravintola pystyy selkeästi osoittamaan, että tämä on tarpeetonta esimerkiksi sen liikeideasta johtuvista syistä. Joissain tapauksissa viranomaisella voi myös määrätä enemmän järjestyksenvalvoja jatkoajan sallimisen perusteena, jos se katsoo tämän olevan tarpeen Alkoholilain 22 § määrittämällä tavalla. (Alkoholilaki 1102/2017.)

Kunnalla on oikeus kieltää anniskelun jatkaminen tai rajoittaa sitä, jos siitä koituu haittaa turvallisuudelle ja yleiselle järjestykselle. Ravintola voi olla auki pidempäänkin, kuin kello 5 asti, mutta tällöin alkoholijuomat tulee kerätä pois tunti anniskelun päättymisen jälkeen. (Alkoholilaki 1102/2017.) Uuden lainsäädännön mukainen jatkoaikailmoitus lievensi melko paljon anniskelun jatkamiseen vaadittavia perusteita. Aikaisemmin oli haettava erillistä jatkoaikalupaa, jos anniskelua halusi jatkaa kello 1.30 jälkeen. Luvan saamiseksi tuli olla perusteltu syy, miksi sitä tarvittiin. Ravintolan tuli esimerkiksi olla tasokas viihderavintola, jonka toiminta-ajatus edellytti pidempiä anniskeluaikoja. Pidennetyt anniskeluaajat eivät saaneet aiheuttaa järjestyshäiriöitä tai muita haittoja, kuten liian kovaa meteliä, ympäröivälle alueelle. (Valvira 2014, 8)

Ulkotilassa anniskelu on myös sallittua alkoholilain 45 § mukaan kello 1.30 jälkeen, kunhan siitä varten on hankittu lupa valvontaviranomaiselta. Tässäkin tapauksessa kunnalla on oikeus rajoittaa anniskelua, tai evätä lupa, jos anniskelusta aiheutuu esimerkiksi melu tai muita haittoja lähiympäristölle. (Alkoholilaki 1102/2017.)

Asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta säädöksen 24 § mukaan oli määritelty, että alkoholia saa anniskella vain yksi perusannos kerrallaan. Väkevissä alkoholeissa perusannos on 4 senttilitraa ja välituotteissa 8 senttilitraa. Viiniä saa anniskella pulloittain ja laseittain. Oluen ja siiderin laseittain anniskeltu enimmäisannos on 0,5 litraa. Pulloittain anniskeltuna olutta, siideriä ja muuta enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältävää alkoholijuomaa, saa anniskella litran pulloissa. (Alkoholilaki 1344/2017.) 2017 lakimuutoksen 41 § mukaan (1102/2017) alkoholia on oltava saatavilla ravintolan määrittäminä perusannoksina, joiden

koot ja hinnat tulee olla asiakkaiden nähtävillä. Anniskelussa ei enää tarvitse enää noudattaa yhden perusannoksen anniskelua kerrallaan per asiakas. Omavalvonnasta on löydyttävä asiakkaalle kerralla anniskeltavan alkoholiuoman maksimimäärä. (Valvira 2018c, 11.) Anniskelu selvästi päihtyneelle asiakkaalle on edelleen kiellettyä (Valvira 2018c, 6-7).

Uuden lain 18 § myötä myös esimerkiksi katsomoissa anniskelu on mahdollista, kunhan se on eroteltu muusta katsomoalueesta k-18-anniskelualueeksi. Viranomaiselle tulee ilmoittaa muutoksesta 3 viikkoa ennen suunniteltua muutosta katsomoalueella. Lain 36 § mukaan valvontaviranomainen voi sallia asiakkaan kuljettavan anniskellun alkoholiuoman anniskelualueelta toiselle anniskelualueelle itse. Jos näin joudutaan toimimaan, pitää tämä olla määriteltynä ravintolan omavalvontasuunnitelmassa. (Alkoholilaki 1102/2017.) Tämä voisi käytännössä tarkoittaa anniskellun alkoholiuoman kuljettamista ravintolasta jalkakäytävän yli parklet-terassille. Myös yhteiset anniskelualueet ovat sallittuja, esimerkiksi kahden viereisen ravintolan terassit. Tätä varten jommankumman ravintolan anniskeluluvan haltijan tulee ottaa vastuu yhteisen anniskelualueen hoitamisesta ja valvonnasta. (Valvira 2018c, 12.) Anniskeluaikaa ei ole kuitenkaan mahdollista jatkaa tällaisella alueella kello 1.30 jälkeen (Valvira 2018c, 9). Jatkossa myös tilapäiset anniskeluluvat erilaisissa tiloissa, jotka on hyväksytty anniskelualueiksi, korvataan anniskeluilmoituksella luvan sijasta. Esimerkkinä tällaisesta paikasta voisi olla yrityksen juhlatilat tai festivaalit. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2018b.)

Alkoholilain 47 § mukaan vähittäismyyntiä ja anniskelua saa harjoittaa lentoasemilla ja ulkomaanliikenteen aluksissa, jos toiminnasta on tehty ilmoitus Suomen lupaviranomaiselle. Ilmoitusta jättäessä on huomioitava, että ulkomaanliikenteen aluksen anniskelualueen tulee täyttää anniskelulaissa määritellyt ehdot. (Alkoholilaki 1102/2017.) Valviran ohjeistuksen mukaan ulkomaanliikenteen aluksen alkoholin myyntipaikan vastaavalla hoitajalla ei tarvitse olla anniskelupassia (Valvira 2015).

48 § ja 49 § mukaan lentoasemalla alkoholin vähittäismyynti tax free-myyntialueella on sallittua ainoastaan ulkomaille matkustaville asiakkaille. Vähittäismyynti ja anniskelu on kielletty Suomen alueella 4-5.30 välisenä aikana. (Alkoholilaki 1102/2017.)

2.5.4 Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset

Uusi alkoholilaki mahdollisti myös 16 vuotta täyttäneiden henkilöiden toimimisen alkoholin vähittäismyyntissä ja anniskelutehtävissä. 38 § mukaan 16 vuotta täyttänyt saa anniskella alkoholiuomia ja myydä alkoholiuomia vähittäismyyntissä vastaavan hoitajan ollessa

läsnä. Alle 18-vuotias ei kuitenkaan voi toimia vastaavana hoitajana tai myydä ja anniskella alkoholijuomia ilman vastaavan hoitajan tai luvanhaltijan nimeämän henkilön läsnäoloa. (Alkoholilaki 1102/2017.) Asetuksen alkoholijuomista ja väkiviinasta mukaan alle 18-vuotias sai anniskella anniskelupaikassa ainoastaan, jos hän oli hankkinut riittävää ammattikoulutusta. (Alkoholilaki 1344/1994.) Nykyisessä laissa ammattikoulutusta ei mainita 16-vuotiaan anniskelun sallimisen yhteydessä (Alkoholilaki 1102/2017).

Uusi alkoholilaki lievensi myös vastaavana hoitajana toimivan henkilön vaatimuksia, sillä 18 vuoden ikä sekä alkoholilain osaamistodistus eli anniskelupassi riittävät. Aiemmin tässä tehtävässä toimiminen edellytti 18 vuoden ikää, alkoholilain osaamistodistusta sekä riittävää kokemusta anniskelussa toimimisesta. Riittäväksi kokemukseksi katsottiin joko vähintään 1 vuoden täyspäiväistä opiskelua alan oppilaitoksessa, jonka opetusohjelma sisältää anniskeluasioiden opetusta sekä työharjoittelun anniskelussa tai vähintään kahden vuoden työkokemusta anniskelutehtävissä. Vastaavana hoitajana toimivalla henkilöllä ei myöskään saanut olla aikaisempia rikkomuksia tai laiminlyöntejä. (Valvira 2014, 9.)

2.5.5 Markkinointi ja hinnoittelu

2017 alkoholilain (1102/2017) 50§ mukaan miedon alkoholin markkinointi on kielletty, jos:

1. Se kohdistuu henkilöihin, joille alkoholin myyminen ja anniskelu on kiellettyä
2. Ajoneuvolla ajaminen ja alkoholi yhdistetään
3. Juoman alkoholipitoisuutta korostetaan myönteisenä ominaisuutena
4. Alkoholin kohtuukäyttöä kuvataan kielteisesti ja runsasta käyttöä myönteisesti
5. Luodaan kuvaa sosiaalisen tai seksuaalisen menestyksen johtuvan alkoholinkäytöstä tai lisäävän suorituskykyä
6. Alkoholin esitetään omaavan lääkinnällisiä tai terapeuttisia ominaisuuksia
7. Se on hyvä maun vastaista
8. Se tapahtuu televisiossa kello 7-22 välillä
9. Se tapahtuu yleisellä paikalla, esimerkiksi torilla
10. Siinä käytetään osallistumista kilpailuun, arpajaisiin tai peliin
11. Alkoholin markkinoja käyttää sosiaalisessa mediassa asiakkaiden tuottamia kuvalista tai sanallista sisältöä markkinoidakseen alkoholia

Mietojen alkoholijuomien markkinointi on sallittua, ottaen kuitenkin huomioon edellä mainitut kohdat. Valviran ohjeessa alkoholin markkinoinnista löytyy alkoholilakiin perustuvat tarkemmat ohjeet alkoholin markkinoinnista ja sen rajoituksista. (Valvira 2018d, 3.) Merkittävänä muutoksena voidaan pitää tarjousilmoittelun eli niin sanottujen happy hour –tarjousilmoitusten sallimisesta (Valvira 2018c, 16). Nämä olivat sallittuja vuoden 1994 lain 33 § mukaan, mutta ne kiellettiin vuoden 2014 alkoholin markkinointia koskevassa uudistuksessa (Alkoholilaki 1143/1994; Alkoholilaki 152/2014).

Lähtökohtaisesti väkevien alkoholijuomien markkinointi on kielletty alkoholilain 50 § 1 momentin mukaan. 50 § 2 momentti kuitenkin sallii väkevien alkoholijuomien mainostamisen anniskelupaikoissa, sekä väkevien alkoholijuomien vähittäismyynti- ja valmistuspaikoissa, vain alkoholinmyyntiin osallistuvien henkilöiden tietoverkossa, tukkumyyjän tuoteluettelossa sekä anniskelu- ja vähittäismyyntihinnastoissa. Edellä mainituissa hinnastoissa ja luetteloissa kaikki alkoholipitoiset juomat on ilmoitettava samalla tavalla. (Alkoholilaki 1102/2017.)

51 § mukaan paljousalennuksen antaminen alkoholijuomista on kielletty sekä anniskelussa että vähittäismyynnissä. Myös osto kertoihin perustuvan hyvityksen antaminen, tai alkoholin tarjoaminen samasta syystä on kielletty. (Alkoholilaki 1102/2017.) Valviran ohjeistuksessa tarkennetaan kohtaa hieman antamalla kielletyistä ostohyvityksistä esimerkiksi erilaiset bonusjärjestelmät sekä maksutapaedut, kuten käteisalennukset. Kanta-asiakas hinnat ja alennukset sekä henkilökunta-alennukset ovat kuitenkin sallittuja, jos ne ovat rajattavissa vain tietyn asiakasryhmän käyttöön. Kuulumisen johonkin ryhmään voi todistaa esimerkiksi kanta-asiakaskortilla. (Valvira 2018c, 20.)

2.5.6 Anniskelun valvonta ja ohjaus

Anniskelutoiminnan valvonta kuuluu aluehallintovirastolle, joka toimii Valviran antamien ohjeiden perusteella. Valviran tehtävänä on puolestaan varmistaa, että lakia sovelletaan yhdenmukaisesti koko Suomessa, eikä alueellisia poikkeamia ole. Ravintoloiden vastuulla on toimittaa valvontaviranomaisille kaikki vaadittavat dokumentit ja ilmoitukset ajallaan. Tämän lisäksi aluehallintovirasto tekee säännöllisin väliajoin tarkastuskäyntejä ravintoloihin varmistaa niiden asianmukaisen toiminnan. Jos rikkomuksia käy ilmi, voi valvontaviranomainen määrätä seuraamuksia rikkomuksista. Seuraamuksia ovat tyypillisesti huomautukset, seuraamusmaksut tai luvan väliaikaiset peruuttamiset. Seuraamuksen vakavuus riippuu rikkeen vakavuudesta. Anniskeluluvan lopullinen menetys on seuraamuksista suurin, mutta tässä tapauksessa rikkeitä ja seuraamuksia täytyy olla kertynyt jo useita. Tällöin toiminnan voidaan katsoa olevan tahallista ja niin törkeää, että perusteet luvan peruuttamiselle löytyvät. (Aluehallintovirasto 2018b.)

Vuoden 2017 lakiuudistus säati luvanhaltijoille tehtäväksi kirjallisen omavalvontasuunnitelman, jonka tarkoituksena on varmistaa toiminnan laillisuus, kartoittaa alkoholin anniskelun riskit ja riskienhallinta sekä seurata lain noudattamista. Asetus astui voimaan 27.2.2018. (Suomen säädöskokoelma 158/2018.) Anniskelulupaa ei saa ilman omavalvontasuunnitelmaa. Ravintolat, joiden anniskelulupa on myönnetty ennen 1.3.2018, tulee laatia uusittu

omavalvontasuunnitelma ja palauttaa se aluehallintovirastolle 31.12.2018 mennessä (Aluehallintovirasto 2018c).

Vuoden 1994 alkoholilaissa omavalvontaa ei ollut kirjattu. Lain 21§ mukaan oli määritelty ainoastaan, että ravintoloilla oli oltava suunnitelma anniskelualueen rajaamisesta, sen valvonnasta, sekä henkilökunnan määrästä ja heidän tehtävistään. (Alkoholilaki 1143/1994.)

Omavalvontasuunnitelmasta tulee löytyä luvanhaltijan ja ravintolan perustiedot, päivämäärä milloin luvanhaltija on hyväksynyt omavalvontasuunnitelman, tiedot kenet luvanhaltija on valtuuttanut vastaamaan alkoholilain (1102/2017) määräämistä tietojen hallinnasta sekä ilmoittamisesta lupaviranomaisille sekä valvomaan omavalvontasuunnitelman toteutumista. Omavalvontasuunnitelmasta tulee käydä ilmi myös, kuinka henkilökunnan riittävä koulutus taso järjestetään alkoholilain 57 § vaatimalla tavalla. (Aluehallintovirasto 2018c.)

Omavalvontasuunnitelmaa varten tulee kartoittaa ravintolan anniskeluun liittyviä riskejä ja uhkatekijöitä sekä pohtia, kuinka näitä voitaisiin ennaltaehkäistä. Tällaisia riskejä voivat olla esimerkiksi humalahakuisesti juovat asiakkaat, asiakkaiksi pyrkivät alaikäiset, ongelmia tai häiriöitä aiheuttavat asiakkaat. Ravintolan sijainti lähellä asutusta voi myös aiheuttaa riskin alueen asukkaiden häiriytymiseen esimerkiksi liiallisen melun vuoksi tai ravintolan anniskelualue voi olla muodoltaan sellainen, että sitä on hankalaa valvoa jatkuvasti joka puolelta. Riskien kartoituksen lisäksi omavalvontasuunnitelmasta tulee löytyä myös keinot, joilla mahdollisia riskejä pyritään ennaltaehkäisemään. Tällaisia toimia voi olla esimerkiksi henkilökunnan kouluttaminen, järjestyksenvalvonnan tehostaminen sekä henkilöstön riittävä määrä asiakkaiden määrään nähden sekä erilaiset valvontaa tehostavat tilaratkaisut, kuten anniskelupisteiden sijoittelu. Omavalvontasuunnitelmasta on myös löydettävä yhteisesti sovitut toimintaohjeet järjestyshäiriön sattuessa tai vaikkapa liian päihtyneen asiakkaan poistamiseksi. (Valvira 2018e.) Omavalvontasuunnitelman tulee olla ravintolassa helposti saatavilla sekä henkilökunnan tulee tuntea sen sisältö sekä noudattaa sitä. (Aluehallintovirasto 2018c).

Alkoholin vähittäismyynti ravintolassa tulee ottaa huomioon päivitettyssä omavalvontasuunnitelmassa. Tähän tulee sisällyttää tiedot ravintolan mahdollisesta vähittäismyyntitarjonnasta sekä niiden säilytyksestä ja myynnistä. Ilmoituksessa tulee käydä myös ilmi, miten vähittäismyyntin ja ravintolan anniskeltavien alkoholijuomien säilyttäminen erillään on järjestetty ja miten myynti eritellään. (Aluehallintovirasto 2018d.) Jos ravintolalla ei ole vähittäismyyntiä, voi omavalvontasuunnitelma vähittäismyyntikohtiin ilmoittaa, ettei ravintolalla ole vähittäismyyntiä.

2.5.7 Alkoholilain käsittely eduskunnassa

Ensimmäisen kerran alkoholilain uudistaminen on tullut esille vuonna 2011 sosiaali- ja terveysministeriön hankkeen säädösvalmisteluna STM075:00/2011. Vuonna 2013 järjestettiin lausuntokierros aiheeseen liittyen sekä peruspalveluministerin järjestämä kuulemistilaisuus alkoholilain kokonaisuudistuksen valmistelusta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017a.) Tämän jälkeen asia otettiin uudelleen esille syyskuussa 2015, jolloin kansanedustajat antoivat eduskunnalle toimenpideoitteen, koskien alkoholisääntelyn keventämistä ja sen vaikutusten selvittämistä kokeilulakilla (Mäkelä ym. 2015). Kokeilulakia koskevaa toimenpideoitetta ei sellaisenaan kuitenkaan viety pidemmälle, vaan asian käsittely jatkui yhdistettynä toiseen hallituksen esitykseen, joka oli nimeltään: ”hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilainsäädännön ja eräiksi siihen liittyviksi laiksi” (Eduskunta 2015.)

Hanke on alusta saakka kirvoittanut eriäviä mielipiteitä siitä, mitä muutoksia lakiin tulisi tehdä. Kaikki tuntuvat olleen yhtä mieltä siitä, että osittain vanhentunutta lakia tulisi päivittää, mutta miten, vaikuttaa olleen kiistakapulana. Kuten koko historiansa ajan, alkoholilakiin on jälleen kohdistettu hyvin ristiriitaisia odotuksia. Toisaalta, sen perustehtävä on, kuten sen 1 § säädetään ”vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeino toimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.” (Alkoholilaki 1102/2017.)

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä koskien hallituksen esitystä eduskunnalle alkoholilainsäädännön ja eräiksi siihen liittyviksi laiksi todetaan, että tehokkaimpia keinoja ehkäistä alkoholin kulutusta ja siitä seuraavia haittoja on saatavuuden rajoittaminen ja hinnoittelu eli siis hintojen korotukset. Tässä mietinnössä nostetaan myös esille paljon alkoholin kuluksista koituvia haittoja, sekä yksilölle ja yhteiskunnalle; listauksesta löytyy muun muassa alkoholin suhde mielenterveysongelmiin, onnettomuuksiin, järjestyshäiriöihin ja niin edelleen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta myös huomauttaa, että 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien juomien tuominen vähittäiskauppoihin voisi osaltaan syödä myyntiä ravintoloilta, joiden toiminnan helpottaminen on ollut yksi suurimmista nimetyistä syistä, miksi lakia on lähdetty muuttamaan. (Sosiaali- ja terveysvaliokunta, 2017.)

Toisaalta taas alkoholin valmistus sekä myynti ovat tuottoisa tulonlähde valtiolle verotuksen muodossa, unohtamatta sen alkoholin merkittävää osuutta vientituotteena. Talousvaliokunnan lausunnossa alkoholilaki esitystä koskien kerrotaan sääntelyn keventämisen yritysten osalta tuottavan mahdollisesti välillistä hyötyä elinkeinoelämälle ja katsookin tällä olevan myönteistä vaikutusta erityisesti matkailu- ja ravintola-alalle. Talousvaliokunnan

mukaan Suomella olisi myös mahdollisuus lisätä vientiään, joten tätä ei tulisi rajoittaa liian tiukalla sääntelyllä. (Talousvaliokunta, 2017.)

Alkoholin valmistusta varten tarvittavien raaka-aineiden tuottaminen on tärkeä tulonlähde myös maaseudun elinkeinolle ja työllisyydelle, kuten maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa lausunnossaan koskien hallituksen esitystä alkoholilain. Tästä näkökulmasta katsottuna elinkeinoelämä taas puolestaan hyötyisi alkoholilain säädösten lieventämisestä. (Maa- ja metsätalousvaliokunta, 2017.)

Ennen lakiesityksen varsinaista käsittelyä sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivuilla oli mahdollisuus kaikkien asiasta kiinnostuneiden antaa lausunto aiheeseen liittyen. Lausuntoja annettiin 130 kappaletta, joista sosiaali- ja terveysministeriö kokosi lausuntoyhteenvetön. Kaikki lausunnon antaneet tahot eivät kuitenkaan kommentoineet kaikkia esityksen kohtia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b, 2.) Alla käsitellään lain ehdotusten eniten kommentointia herättäneitä kohtia sekä anniskelua koskevia muutoksia.

Eniten kritiikkiä aiheutti nimenomaan 5,5 tilavuusprosentin vahvuisten alkoholijuomien salliminen vähittäiskaupoissa. Tässä kohtaa vedottiin paljolti kansanterveydellisiin näkökulmiin, sekä käytiin seikkaperäisesti läpi alkoholin aiheuttamia haittoja. Muutosta vastustivat monet eri tahot, mukaan lukien Alko, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) sekä terveys- ja päihdepalveluiden sekä päihde-ehkäisyn toimijat. Muutoksen kannattajat puolestaan olivat elinkeinoelämän toimijoita, päivittäistavara-kaupantoiimijoita sekä kokoomuksen eduskuntaryhmään kuuluvia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b, 31.) Monta kertaa tuotiin myös ilmi koko alkoholilain lieventämisen ristiriitaisuus lain tarkoituksen kanssa, joka on nimenomaan alkoholihaittojen ehkäiseminen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b, 29).

Eniten kommentointia aiheuttanut suoraan anniskelutoimintaa koskeva muutos oli jatkoai- kaluvan muuttaminen ilmoituksenvaraiseksi. Tämän seurauksena useista aiemmin jatkoai- kalupaa varten vaadituista seikoista, kuten palveluiden ja viihdeohjelman tasokkuudesta, luovuttaisiin ja anniskelua saisi jatkaa anniskelupaikan sisätiloissa ilmoituksella 1.30 si- jaan kello 4.00 asti. Jatkoai- ka voitaisiin kuitenkin kieltää, jos siitä aiheutuisi ympäristölle esimerkiksi liikaa meluhaittaa. Jatkoajan salliminen edellyttäisi myös tehostettua järjestyk- sen valvontaa kello 24 jälkeen, jolloin ravintolassa tulisi olla kaksi järjestyksen valvojaa jo- kaista alkavaa 200 asiakaspaikkaa kohti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b, 40-41.) Tätä muutosta vastusti yhteensä 11 kommentoijaa, muun muassa Poliisihallitus, Valvira, aluehallintovirastot sekä Helsingin kaupunki. Kyseiset tahot kannattivat jatkoajan pysy-

mistä luvanvaraisena, vedoten muun muassa mahdollisten järjestyshäiriöiden lisääntymiseen sekä melusta aiheutuvaan yörauhan rikkoutumiseen. Lisäksi muutoksen koettiin olevan ristiriidassa lain tarkoituksen eli alkoholihaittojen ehkäisyn kanssa. Valvontaviranomaiset, Matkailu- ja Ravintolapalvelut (MaRa) ja Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) puolestaan toivoivat täsmennystä jatkoaikailmoitukseen liittyviin seikkoihin, kuten anniskelua koskeviin rajoituksiin ja määräyksiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b, 42-43.) Tehostettua järjestyksenvalvontavelvoitetta puolestaan kannatti 9 kommentoijaa ja vastusti 11. Puoltavalla kannalla oli muun muassa Poliisihallitus, sisäministeriö, Palvelu-alojen ammattiliitto (PAM) ja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö (SAK), vedoten muun muassa järjestyshäiriöiden ehkäisyyn sekä henkilökunnan turvallisuuteen. Vastustavat tahot, kuten kokoomuksen eduskuntaryhmä ja MaRa, puolestaan huomauttivat, että velvoite loisi ristiriidan tavoitteelle keventää säännöstelyä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b, 43-44.)

Anniskelun henkilökuntaa koskeviin muutoksiin otettiin kantaa laajasti. Vastaavan hoitajan työkokemus ja pätevyys vaatimuksista luopumista kannattivat muun muassa MaRa sekä työ- ja elinkeinoministeriö, jotka katsoivat tämän helpottavan yritysten toimintaa sekä yritysten perustamista. Vastustajat, kuten kristillisdemokraatit, puolestaan vetosivat tehtävän vastuullisuuteen, joka edellytti laajempaa osaamista kuin muulla henkilökunnalla. Anniskelupassin ei katsottu olevan riittävä todistus osaamisesta. Alko, PAM sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos puolestaan olisivat halunneet anniskelupassin pakolliseksi kaikille työntekijöille, sillä niiden mukaan henkilökunnan koulutus parantaisi muun muassa järjestyshäiriöiden ennaltaehkäisyä sekä takaisi omavalvonnan toteutumisen. 16-vuotiaiden anniskelun salliminen jakoi myös mielipiteitä. MaRa sekä ravintola-alan ammattilehdet uskoivat muutoksen parantavan nuorten työllistymistä tarjoamalla mahdollisuuden työssäoppimiseen. Muutosta vastustaneet, muun muassa Valvira ja aluehallintovirastot, puolestaan katsoivat tämän haittaavan nuorten kehitystä sekä olevan ristiriidassa sallittujen ostoikärajoiden kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b, 46-47.)

Markkinointikieltojen lieventäminen herätti myös eriäviä mielipiteitä. Ravintoloiden lyhyt aikaisten hintailmoittelukiellon eli esimerkiksi happy hour -mainontakiellon poistamista kannatti 8 kommentoijaa, vedoten muun muassa tämän edistävän sosiaalisuutta kotona juomisen sijaan sekä aikaistavan ravintolakäyntejä, näin olen myös alkoholin nauttiminen siirtynyt enemmän valvottuihin tiloihin. Tämän seurauksena ravintoloiden kannattavuuden uskottiin paranevan. Kolme tätä vastustanutta kommentoijaa puolestaan pelkäsivät tarjousten kannustavan alkoholin nopeampaan nauttimiseen sekä lisäävän käyntikertoja ravintoloissa, jonka seurauksena alkoholinkulutus kasvaisi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b,

52.) Väkevien juomien tuotetietojen sallimista esimerkiksi ravintoloiden juomalistailla pidettiin pääsääntöisesti positiivisena asiana, tosin suurin osa kannattajista oli juomateollisuuden toimijoita. Perusteena oli juomakulttuurin kehittyminen, sillä muutos mahdollistaisi esimerkiksi asiakkaiden etukäteen tutustumisen ravintoloiden drinkkitarjontaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b, 50.) Valvira sekä aluehallintovirastot toivoivat yleisesti ottaen markkinointisäännösten uudistamista sekä selkeyttämistä, mikä helpottaisi epäasialliseen alkoholi mainontaan puuttumista. Yhtenä ehdotuksena markkinoinnin uudistamiseksi oli muun muassa Lääkäriliiton, Suomen Mielenterveysseuran sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston kannattama, vain tuotetietoa jakava markkinointi. Tämän uskottiin vähentävän erityisesti lasten ja nuorten mielenkiintoa alkoholimainoksiin tarjoten kuitenkin tietoa tuotteista vastuullisille kuluttajille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b, 51.)

Hieman vastaavilla linjoilla olivat myös muun muassa maa- ja metsätalousministeriö, Kuluttajaliitto sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, jotka korostivat omissa lausunnoissaan alkoholin terveyshaitoista tiedottamisen tärkeyttä. Ehdotuksena oli, että kaikkiin alkoholi-juomiin tulisi lisätä tiedot niiden ravintoarvoista, kuten kalorimääristä. Tämän uskottiin edistävän kansan tietoisuutta alkoholin haitallisuudesta muiden terveyshaittojen ohella myös liikalihavuuden aiheuttajana. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b, 26.)

Anniskeluravintoloiden vähittäismyyntilupaa kannatti Kilpailu- ja kuluttajaviraston lisäksi viisi elinkeinotoimijaa. Tämän katsottiin monipuolistavan ravintoloiden toimintamahdollisuuksia sekä varsinkin pienillä paikkakunnilla laajentavan valikoimaa. Moni olisi toivonut vähittäismyyntiluvan koskevan myös viinejä. Vastustajista löytyy puolestaan useita aluehallintovirastoja sekä asiantuntijaorganisaatioita. Vähittäismyyntiluvan katsottiin olevan ongelmallinen valvonnan sekä omavalvonnan kannalta ja muun muassa päihtyneelle myyntiä pelättiin. Muutoksen katsottiin myös lisäävän alkoholin kulutusta sekä vievän nauttimista pois valvotusta ympäristöstä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b, 36-37.)

Ravintoloiden yhteisiin anniskelualueisiin suhtauduttiin pääosin myönteisesti ja niiden katsottiin rikastuttavan ravintolatoimintaa. Tässä tapauksessa jatkoaikaa pidettiin kuitenkin ongelmallisena kyseisillä alueilla, joten niiden myöntämistä kyseisille alueille ei suositeltu. Aiheeseen ottivat kantaa muun muassa anniskelutoimijat sekä valvontaviranomaiset. Myös mahdollisuutta anniskeluun catering-toiminnan yhteydessä määräaikaisella anniskeluvallalla etukäteen anniskelualueeksi hyväksytyssä paikassa pidettiin pääosin positiivisena, vaikka useita kommentoijia, kuten PAM:ia, arveluttikin valvonnan toteutuminen talaisissa tilanteissa. Asiaan kaivattiin siis lisäselvityksiä. Sen sijaan anniskelun kieltämiseen katsomoalueilla suhtauduttiin hyvin ristiriitaisesti. Osa, kuten valvontaviranomaiset, pitivät rajoitusta vaikeasti tulkittavana ja toivoivat sen selkeyttämistä. Rajoitus sai myös

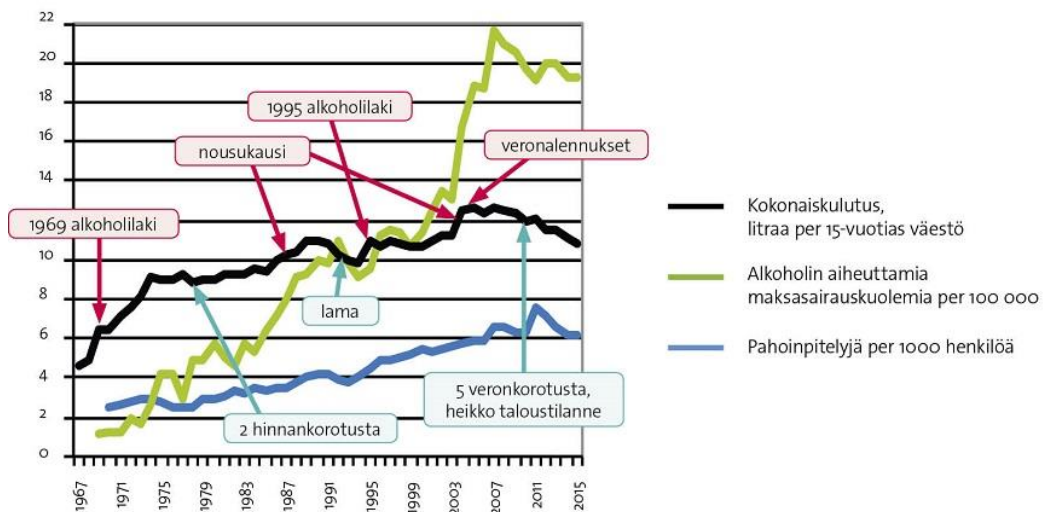
selvää kannatusta muun muassa SAK:lta, sekä vastustusta esimerkiksi Suomen jääkiekkoliitolta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b, 38.)

Eduskunnassa äänestyksiä alkoholilain uudistuksen sisällöstä oli useita. Tiukin äänestystulos, 98-94, koski maksimissaan 5,5 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholijuomien myynnin sallimista päivittäistavara-kaupoissa. (Saarinen 2017.) Lopullisessa äänestyksessä alkoholilakiin liittyvät lakiehdotukset menivät läpi äänin 124-65 (Eduskunta 2017).

2.5.8 Ennakoarvioita uudistuksen vaikutuksista

Eniten näkyvyyttä alkoholilain uudistuksen aiheuttamista ennakoarvioista on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ennen lakimuutosta julkaisema tietopaketti. Tietopaketista käy ilmi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen pelko siitä, että alkoholilain lieventäminen tulisi lisäämään alkoholin kulutusta, arvioiden mukaan noin 6% vuodessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017a, 11.) Perusteluna arviolle Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan voidaan pitää alkoholilain muutoksia sen historian aikana. Joka kerta kun alkoholilakia on lievennetty, on alkoholin kokonaiskulutus noussut. Aiheita havainnollistamaan alla oleva Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen diagrammi, missä kuvataan alkoholin kulutuksen muutoksia lakiuudistusten aikana sekä alkoholin aiheuttamia yleisimpiä haittoja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017a, 8.)

Taulukko 2. Alkoholin kulutuksen muutokset. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017a, 8).

Yksin alkoholin aiheuttamia maksasairauskuolemia on noin 1000 vuosittain, eli 4 kertaa niin paljon kuin liikennekuolemia

Esimerkkinä voidaan pitää vuoden 1995 lakimuutosta, joka salli korkeintaan 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien, kuten siidereiden tulon vähittäiskauppoihin. Valikoiman laajentuminen ei vähentänyt muiden juomien kulutusta, vaan loi oman asiakaskuntansa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017a, 19.) Kyseisen tietopaketin perusteella ehdotetuista muutoksista eniten huolta on aiheuttanut vähittäismyynnissä olevien alkoholijuomien tilavuusprosenttirajan nostaminen 5,5 sekä käymisteitse valmistuksen pakollisuuden poistuminen vähittäismyynnin tuotteista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017a, 10.) Yleinen kanta vaikuttaakin olleen, että kun alkoholin kulutus on saatu kääntymään laskuun, ei sitä tulisi helpotuksilla kääntää jälleen nousuun, sillä sen pysäyttäminen olisi taas pitkä tie. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017a, 29.) Anniskelua koskevista muutoksista sen sijaan ei löydy mainintaa tietopaketista, joten voidaan olettaa, että niiden vaikutuksia ei ole katsottu niin merkittäviksi, kun vähittäismyynnin aiheuttamien.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunnossa koskien hallituksen esitystä alkoholililaiksi sen sijaan käsitellään myös anniskelun muutoksia. Mahdollisesti vakavimpia haittavaikutuksia aiheuttavaksi muutoksiksi katsottiin anniskelun jatkoaikalupien muuttamista jatkoaikailmoituksiksi sekä anniskelupaikkojen aukioloaikojen rajoitusten poistuminen. Näiden muutosten uskottiin lisäävän alkoholin tarjontaa yöaikaan neljään asti anniskelevien ravintoloiden lisääntyessä. Mahdollisina seurauksina pidettiin humalahakuisen juomisen lisääntymistä, mikä lisäisi myös väkivallan sekä pahoinpitelyiden määrää, mitkä puolestaan kuormittaisivat enemmän järjestyksenvalvontaa sekä terveydenhuoltoa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017b, 6.)

Alkoholijuomien kerralla anniskeltavasta enimmäismäärän rajoituksista luopuminen, eli tuplien salliminen, aiheutti myös huolta mahdollisista haittavaikutuksista, varsinkin yhdistettynä kahteen yllämainittuun kohtaan. Nämä mahdollistaisivat kerralla useamman juoman tilaamisen esimerkiksi juuri ennen anniskeluajan loppumista, mikä puolestaan voisi lisätä päihtyneiden ihmisten määrää anniskelupaikoissa anniskelun päättymisen jälkeenkin. Vastapainona näille lain lievennyksille Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kannattaa hallituksen esitystä anniskelupaikkojen omavalvonnan tehostamisesta. Erityisesti anniskelun valvontaa tulisi tehostaa, jottei päihtyneelle anniskelua pääsisi tapahtumaan, sillä tämän katsottiin olevan mahdollinen vaaratekijä myös anniskelupaikan henkilökunnalle. Omavalvontaan liittyvistä toimista tärkeimpinä pidetäänkin järjestyksen valvonnan tehostamista erityisesti jatkoaikana anniskelevissa paikoissa, henkilökunnan osaamisen varmistamista anniskelun valvontaan liittyen sekä anniskelupaikkojen kirjallista omavalvontasuunnitelmaa. Näiden toimen uskotaan vähentävän mahdollisia muutoksista koituvia ongelmia, kuten järjestyshäiriöitä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017b, 7.)

Ravintoloiden enintään 5,5 tilavuusprosentin vahvuisten alkoholijuomien vähittäismyynnin sallimisen tarpeellisuuden Terveiden ja hyvinvoinnin laitos katsoo olleen puutteellisesti perusteltu, sillä hallituksen esityksessä ei mainita, mitä elinkeinopoliittista hyötyä tästä olisi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan alkoholijuomien nauttiminen olisi suotavampaa anniskelupaikoissa, jossa sitä valvotaan. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017b, 6.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan myös lähiympäristön vaikuttamismahdollisuuksia tulisi lisätä koskien anniskelulupahakemuksia. Tällä voitaisiin rajoittaa muun muassa anniskelupaikkojen läheisyyttä lasten ja nuorten tilojen kanssa sekä lisätä kuntien itsemääräämisoikeutta sen suhteen, tuleeko niiden alueella anniskelupaikkoja vai ei. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017b, 7.)

Yleisesti ottaen Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ei kannata alkoholilain muutoksia, sillä sen mukaan ne eivät tue lain tarkoitusta vähentää alkoholin kulutusta vaan päinvastoin lisäävät sitä. Lausunnossa todetaan, että tehokkaimpia keinoja alkoholin kulutuksen vähentämiseksi ovat saatavuuden rajoittaminen sekä hinnoittelu, joista kumpikaan ei lakiuudistuksessa toteudu. Väittämää näiden tehosta perustellaan muun muassa tutkimustiedolla sekä alkoholikulutuksen vähenemisellä useiden veronkorotusten seurauksena vuodesta 2007 lähtien. Kansanterveydellisistä syistä suomalaisten alkoholikulutusta pitäisi saada vähenemään, sillä alkoholista johtuvat työikäisten kuolemien vähentymättömyyttä pidettiin epäonnistumisena. Lain uudistukset tulisivatkin lisäämään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan alkoholista johtuvia kuolemia arvoilta 150 vuodessa sekä sairaalahoitojaksoja noin 1500-2000 vuodessa. Näiden lisäksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ei myöskään katso lakiuudistuksen lisäävän työllisyyttä merkittävästi, kuten eduskunta oli esittänyt. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017b, 7-10.)

Mediassa alkoholilain uudistusta on käsitelty runsaasti. Suurin osa artikkeleista kertoo alkoholin lain uudistuksista melko kattavasti, vaikka osan niistä otsikointi antaakin hieman väärän kuvan muutoksista. Esimerkiksi Toni Lehtisen kirjoittama, Helsingin Sanomissa julkaistu artikkeli: ”Pullo viskiä velaksi aamuneljältä, tarjoilijat järjestyksenväljoiksi – Uusi alkoholilaki tuli voimaan, HS kokosi muutokset yhteen”. (Lehtinen 2018). Artikkelin käy läpi alkoholilain anniskeluravintoloita koskevia muutoksia hyvin asiallisesti, vaikka otsikosta syntyykin hieman erilainen mielikuva. Toisena esimerkkinä Ilta-Sanomien artikkeli: ”Oluet mukaan pubista vaikka velaksi – näin alkoholilaki muuttuu heti ensi viikolla”, jossa myöskin käsitellään alkoholilain uudistuksen tuomia muutoksia, ei oluen mukaan ostamista velaksi. (Ilta-Sanomat 2018).

2.6 Lakimuutoksen vaikutukset

Alkoholilain uudistuksen aiheuttamista vaikutuksista ei vielä tässä vaiheessa ole saatavilla juurikaan tutkimustietoa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos julkaisee alkoholin myyntiä sekä anniskelua koskevia vuositilastoja yleensä kerran vuodessa. Saatavilla on kuitenkin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisema ennakkotietoa alkoholijuomien kulutuksesta tammikuusta-elokuuhun 2018. Vuoden 2018 tilastot julkaistaan kokonaisuudessaan huhtikuussa 2019 Alkoholijuomien kulutus 2018 raportissa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ennakkotietojen mukaan alkoholijuomien tilastoitu kulutus on noussut vuoden 2018 tammikuu-elokuun aikana 1,1 prosenttia verrattuna vuoden 2017 vastaavaan ajankohtaan. Anniskeltujen alkoholijuomien määrä oli noussut 1 prosentin, kun taas päivittäistavara-kaupoista vähittäismyytyjen alkoholijuomien määrä oli noussut 5,9 prosenttia. Jos alkoholijuomien tilastoitu sekä tilastoimaton kulutus huomioidaan kokonaisuudessaan, on alkoholijuomien kokonaiskulutus kasvanut 0,5 prosentilla vuoteen 2017 verrattuna. Ero tilastoidun kulutuksen ja kokonaiskulutuksen kasvujen välillä selittyy alkoholin matkustajatuonnin vähenemisellä, mikä puolestaan oli seurausta Viron alkoholin valmisteveron korotuksista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Alkoholin kulutuksen voidaan siis todeta nousseen alkoholilain uudistuksen myötä, mutta nousu on ollut huomattavasti vähäisempää, kuin mitä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vuoden 2017 ennusteessaan arvioi. Tuolloin alkoholijuomien kokonaiskulutuksen ennustettiin nousevan 6 prosentilla. Tämän arvioitiin nostavan myös alkoholista aiheutuvien terveyshaittojen määrää merkittävästi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017a, 11-12.) Tässä kohtaa pystytään havainnoimaan alkoholilain uudistuksen vaikutuksia vasta lyhyellä aikavälillä, sekä tarkempia tietoja vuoden 2018 kokonaiskulutuksen muutoksista joudutaan vielä odottamaan. Lisäksi lakiuudistuksen pitkän aikavälin vaikutuksia ei pystytä vielä toteamaan, sillä kaikkien uudistusten voimaan astumisesta 1.3.2018 on kulunut kirjoitushetkellä noin yhdeksän kuukautta.

Marko Junkkarin Helsingin Sanomissa marraskuun lopulla ilmestyneessä artikkelissa haastateltiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusprofessori Piia Mäkelää koskien Terveyden ja hyvinvointi laitoksen vuonna 2017 julkaistuja ennusteita, jotka eivät ainaakaan lyhyellä aikavälillä näytä toteutuneen. Artikkelin otsikko on alkoholilain uudistuksen uutisoinnille melko tyypillisesti huomiota herättävä: ”Tuomiopäivän ennusteesta tuli suutari – Suomalaisten piti juoda itsensä hengiltä, kun alkoholilaki uudistui, ja nyt THL saa selittää, mitä tuli väitettyä”. Artikkelissä käsittelee alkoholin kulutuksen muutoksien

pienuutta verrattuna esitettyihin ennusteisiin. Mäkelän kommentit ovat lopulta melko pieni osa artikkelia. Artikkelin pääasiallinen viesti vaikuttaakin olevan, että alkoholin kulutuksen rajun kasvun pelko oli turhaa. Artikkelissa Mäkelä toteaa, että vaikka lyhyen aikavälin vaikutukset eivät näytä olleen niin suuria kuin luultiin, pitkän aikavälin vaikutuksista ei ole vielä tässä vaiheessa tietoa. (Junkkari 2018.)

Artikkelissa myös avataan hieman, mihin Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos perusti vuoden 2017 ennusteensa. Ennuste kokonaiskulutuksen kasvusta perustui arvioon maksimissaan 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien juomien rajusta, jopa 38 prosentin, hinnan laskusta niiden tullessa päivittäistavara-kauppoihin. Artikkelin mukaan näin ei käynytkään vaan hinnanlasku oli keskimäärin 6 prosentin luokkaa. Tämän arvellaan hillinneen alkoholin kulutuksen kasvua yhdessä vuoden 2018 alun alkoholiveron korotuksen kanssa. Artikkelista käy myös ilmi, että alkoholilain muutos ei ole ainoa alkoholin kulutukseen vaikuttava tekijä. Esimerkiksi säällä, mikä oli kesällä 2018 poikkeuksellisen lämmin, saattaa olla vaikutusta kulutuksen nousuun. Tämän lisäksi kulttuurisia tekijöitä, kuten tämän hetkistä trendiä noudattaa terveellisempiä elämäntapoja, vaikutusta ei voi jättää täysin huomiotta. Artikkelissa keskitytään nimenomaan maksimissaan 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien juomien sallimiseen päivittäistavara-kaupoissa. Anniskeluun liittyviä muutoksia ei edes mainita. Tämä kertoo hyvin, mihin osa-alueeseen alkoholilain muutoksia huomio on eniten kiinnittynyt. (Junkkari 2018.)

3 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jonka toteutimme teemahaastatteluilla. Teemahaastattelu valikoitui haastattelutavaksi, koska halusimme haastatteluissa selvittää ravintoloiden näkökantoja laajemmin. Kaikilta kysyttiin samat asiat, mutta teemahaastattelu mahdollisti asioiden käsittelyn vapaamuotoisemmin, kuin esimerkiksi lomakehaastattelu olisi sallinut. Haastatteluiden pääpainona oli kysyä nimenomaan haastateltujen omia näkökantoja ja kokemuksia aiheeseen liittyen. Haastattelimme yhteensä yhdeksää ravintolaa. Haastattelupyynnöt esitettiin kahteentoista eri yritykseen, mutta osasta emme saaneet koskaan vastausta. Haastattelut toteutettiin marraskuun aikana.

Kaikissa haastatteluissa ravintoloissa on anniskelua, mutta ne jakautuvat kahteen kategoriaan. Ravintoloihin, joiden pääpaino on anniskelutoiminnassa sekä ravintoloihin, jotka ovat ensisijaisesti ruokaravintoloita. Kaikkien ravintoloiden haastatellut edustajat ovat esimiesasemassa toimipaikassaan. Haastateltaviksi valikoitujen ravintoloiden liikeideat eroavat jonkin verran toisistaan, jotta saisimme kattavamman kuvan, kuinka uusi alkoholilaki on vaikuttanut erilaisten ravintoloiden toimintaan. 6 haastatelluista ravintoloista sijaitsi Helsingin keskustassa ja 3 Helsingin keskustan läheisyydessä.

Haastattelukutsut lähetettiin sähköpostitse, kasvokkain kysymällä tai puhelimitse. Haastattelut tapahtuivat kasvokkain yritysten toimipaikoissa, joissa ne nauhoitettiin. Haastattelut litteroitiin myöhemmin nauhoituksen pohjalta. Haastattelut analysoitiin käyttäen aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Suurin osa haastatteluista toteutettiin marraskuun aikana, lukuun ottamatta yhtä, joka toteutettiin lokakuun lopussa. Haastattelujen keskimääräinen kesto oli noin 15 minuuttia. Pisin haastattelu kesti 31 minuuttia ja lyhyin 6 minuuttia. Haastattelut sujuivat hyvin. Osa haastatelluista henkilöistä avasi todella laajasti vastauksiaan ja osa vastasi lyhytsanaisemmin.

Tutkimuksemme on rajattu koskemaan lakiuudistuksen vaikutuksia ravintoloissa. Muutosta olisi voinut tutkia myös esimerkiksi kansanterveyden, poliisin, taksiliiton, Alkon tai vähittäiskaupan näkökulmasta, mutta rajasimme aiheen meitä kiinnostavaan näkökulmaan.

3.1 Tutkimusmenetelmä ja haastattelut

Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus. Yleisesti ottaen laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan menetelmäsuuntausta tieteellisessä tutkimuksessa, jossa pyritään ymmärtämään tutkittavan kohteen merkitystä, laatua ja ominaisuuksia kokonaisvaltaisesti (Jyväskylän yliopisto 2015). Laadullinen tutkimus on kuitenkin käsitteenä hyvin laaja. Se pitää sisällään

suuren kirjon eri tyyllisiä ja taseisia tutkimuksia sekä erilaisia tutkimusperinteitä, jotka paikotellen eroavat toinen toisistaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 13-16.) Tässä opinnäyetyössä laadullinen tutkimus valikoitui tutkimusmenetelmäksi, koska sen tarkoituksena ymmärtää tutkittavaa ilmiötä kokonaisvaltaisesti. Tässä tapauksessa alkoholilain muutosta pidettiin ilmiönä, jonka vaikutuksia pyrittiin selvittämään ravintoloiden näkökulmasta hyödyntäen haastatteluja tutkimusmenetelmänä.

Haastattelut olivat teemahaastatteluja, koska halusimme selvittää ravintoloiden näkökantoja laajemmin. Teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelumallia, jonka runko tai yleiset teemat ovat kaikille haastatelluille yhdenmukaiset mutta itse kysymyksien muotoilu tai järjestys ei välttämättä ole. Haastattelun kysymykset muotoutuvat perustuen asiasta jo ennakoon tiedetyn tiedon perusteella sekä sen, mitä haastattelulla halutaan selvittää. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 75.) Valitsimme teemahaastattelun yhdeksi aineistonkeruutavaksi sen joustavuuden vuoksi; asiat on helpompi avata kasvotusten keskustellen kuin esimerkiksi kyselylomakkeella. Haastattelutilanteessa on myös mahdollista esittää tai pyytää tarkennuksia esimerkiksi väärinymmärrysten sattuessa. Lisäksi aiempien kokemusiemme mukaan esimerkiksi sähköpostien kautta lähetettyjen kyselyiden vastausprosentti on usein melko alhainen, koska ne helposti hukkuvat muun viestitulvan alle, tai ne vain yksinkertaisesti helpompi sivuuttaa ajatellen, ettei aikaa juuri nyt ole.

Haastattelujen runko eli peruskysymykset olivat samat kaikille, mutta haastattelutilanne oli tyyliiltään keskustelumainen, jossa haastattelun runkoa noudattaen avasimme kysymyksiä suullisesti laajemmin, jos se oli tarpeellista. Kaikki ravintolat vaikuttivat olevan hyvin perillä muutoksista. Kaikkia kohtia ei siis käyty aivan tasan tarkkaan samalla lailla tai samassa järjestyksessä, vaikka samat asiat käytiinkin läpi kaikkien kanssa. Haastattelujen kestot vaihtelivat myös huomattavan paljon, riippuen paljon myös haastateltavasta henkilöstä. Osa haastateltavista innostui kertomaan asioista hyvinkin laajasti, kun taas osa vastaili huomattavasti lyhyemmin ja suppeammin. Kaikkiin kysymyksiin saimme kuitenkin vastauksen kaikilta haastateltavilta, lukuun ottamatta Ravintola F:n haastattelussa anniskelupaikan henkilökuntaakoskevaa kysymystä. Tämän puuttuminen johtuu siitä, että haastattelija jätti sen vahingossa välistä.

Haastattelut on analysoitu hyödyntäen sisällönanalyysia, jolla tarkoitetaan dokumenttien sisällön kuvaamista ja analysointia sanallisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117-119). Tarkennettuna haastattelut on analysoitu hyödyntäen aineistolähtöistä sisällönanalyysia periaatteita. Tämän vaiheet ovat lyhyesti sisällön pelkistäminen, aineiston ryhmittely sekä teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.) Tässä opinnäytetyössä

menetelmää on hyödynnetty ensin litteroimalla haastatteluaineisto. Tämän jälkeen aineistosta etsittiin vastaukset haastattelukysymyksiin, jonka mukaan ne ryhmiteltiin. Ryhmitteilyn yhteydessä kaikkien haastateltujen ravintoloiden vastaukset avattiin pelkistetyksi. Näistä pelkistetyistä vastauksista etsittiin toistuvia teemoja sekä eroavaisuuksia, joiden pohjalta koostettiin haastattelujen tulokset.

3.2 Haastattelukysymykset

Haastattelussamme oli kolme kysymystä. Ensimmäinen kysymys koski uuden lain vaikutuksia ravintoloihin. Kysymyksessä oli lueteltu merkittävimmät ravintoloita koskevat lakimuutokset. Kysymys kuului:

Miten uusi alkoholilaki on vaikuttanut ravintolaanne?

1. Tuplien tarjoilu
2. Anniskeluajan pidentyminen
3. Velaksi maksaminen
4. Vähittäismyynnin mahdollisuus
5. Anniskelulupien muutos
6. Määräaikainen anniskelulupa (anniskelu festareilla yms.)
7. Anniskelualueita koskevat muutokset (yhteiset anniskelualueet)
8. Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset (anniskelupassi)
9. Omavalvontasuunnitelma
10. Mietojen alkoholijuomien mainostaminen (happy hour)

Tuplien tarjoilulla tarkoitimme mahdollisuutta anniskella alkoholia useampia kuin yksi perusannos kerrallaan. Puhekielessä tästä käytetään ilmaisua tuplien tarjoilu. Myös perusannosten annoskoot ovat nykyisin ravintoloiden itse määriteltävissä, vaikka suurin osa olikin ilmeisesti pitänyt vanhat perusannoskokonsa. Tällä kysymyksellä haettiin tietoa siihen, onko tuplien myynnin salliminen vaikuttanut ravintoloiden arkeen.

Anniskeluajan pidentymisellä tarkoitimme mahdollisuutta jatkaa anniskelua jatkoaikailmoituksella kello 4.00 asti. Lakiuudistuksen myötä entinen jatkoaikalupa muuttui jatkoaikailmoitukseksi. Ulkotiloissa anniskelun jatkamiseen kello 4.00 asti tarvitsee erillisen jatkoaikaluvan. Tästä ei haastatteluissa kysytty erikseen. Sen sijaan kysyimme, miten pidentynyt anniskelu-aika on vaikuttanut ravintoloihin. Olivatko ravintolat jatkaneet anniskelu-aikaansa ilmoituksella vai eivät.

Velaksi maksamisella tarkoitettiin kyseisen kohdan poistumista laista, joka näin ollen mahdollisti varsinaisen velaksi maksamisen. Puhekielessä velaksi maksamisella tarkoitetaan usein ”piikkiä”, jonka maksaminen hoidetaan myöhemmin. Tämän lisäksi kyseinen muutos mahdollisti myös erilaisten mobiilimaksusovelluksien käytön. Tarkoituksena oli selvittää, ovatko ravintolat ottaneet velaksi myymisen hyväksytyksi maksutavaksi toimipaikassaan ja ovatko he havainneet mobiilimaksamisen lisääntyneen.

Vähittäismyyntin mahdollisuudella tarkoitettiin mietojen, enintään 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien alkoholijuomien, vähittäismyyntiä anniskelupaikoissa. Vähittäismyyntiä varten tulee hakea erillinen vähittäismyyntilupa. Vähittäismyyntiaika kyseisellä luvalla on 9-21. Tarkoitus oli selvittää, ovatko haastateltavat hankkineet vähittäismyyntilupaa toimipaikkaansa.

Anniskelulupien muutoksella tarkoitettiin vanhan A-, B- ja C-lupajärjestelmän poistumista. Vanhat luvat korvattiin yhdellä luvalla, jolla saa anniskella kaiken vahvuisia alkoholijuomia. Kysymyksellä haluttiin kartoittaa, oliko anniskelulupien muutoksella ollut vaikutusta ravintoloiden toimintaan.

Määräaikaisella anniskeluluvalla tarkoitetaan anniskelua omien tilojen ulkopuolella sijaitsevalla alueella, joka on hyväksytty anniskelualueeksi. Tällaisia voivat olla esimerkiksi erilaiset juhla- ja kokoustilat tai festivaalialueet. Tällaisessa paikasta anniskelusta on tehtävä ilmoitus vähintään 3 vuorokautta ennen tilaisuuden alkua. Tällä kysymyksellä kartoitimme, oliko tällä muutoksella ollut vaikutusta ravintoloiden toimintaan ja olivatko ravintolat aikeissa harjoittaa anniskelua muualla kuin omissa tiloissaan.

Anniskelualueita koskevilla muutoksilla tarkoitettiin yhteisiä anniskelualueita eri ravintoloiden kesken, esimerkiksi yhteisiä terassialueita. Tällöin yhden luvanhaltijoista on otettava vastuu anniskelualueen hallinnasta ja valvonnasta. Muutos mahdollisti myös sen, että jatkossa asiakas saa itse kuljettaa ostamansa alkoholijuoman terassille, jonne kulku vaatii esimerkiksi lyhyen jalkakäytävän ylityksen. Tällä kysymyksellä halusimme selvittää, vaikuttiko anniskelualueiden muutos heidän toimintaansa esimerkiksi yhteisterassien myötä.

Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevilla muutoksilla tarkoitettiin kahden vuoden työkokemuksen poistumista anniskelun vastaavana toimimisen edellytyksistä. Nykyään pelkkä anniskelupassi sekä 18 vuoden ikä riittävät pätevyudeksi toimia vastaavana hoitajana anniskelupaikassa. Tarkoituksena oli selvittää, miten tämä muutos oli vaikuttanut ravintoloiden toimintaan. Kysymyksessä otettiin myös esille 16-vuotiaiden anniskelun mahdollistuminen anniskeluvastaavan valvonnassa ilman alan koulutusta.

Omaavontasuunnitelmalla tarkoitettiin anniskelun omaavontasuunnitelman pakolliseksi tulemisesta. Omaavontasuunnitelma on kirjattu uuteen alkoholilakiin, jossa se ei aikaisemmin ollut. Käytännössä omaavontasuunnitelmasta löytyviä asioita edellytettiin kuitenkin anniskeluluvan saamiseksi. Tarkoituksena oli selvittää, miten omaavontasuunnitelman pakolliseksi tulo oli vaikuttanut ravintoloiden arkeen.

Mietojen alkoholijuomien mainostamisen sallimisella tarkoitettiin niiden lyhytaikaisten tarjousilmoittelun sallimista myös ravintoloiden ulkopuolella. Tällaista mainontaa ovat esimerkiksi happy hour-mainokset. Tässä yhteydessä kysyttiin myös väkevien alkoholien hinta- sekä tuotetietojen mahdollista ilmoittamista ravintoloiden nettisivuilla.

Kysymysten tarkoituksena oli selvittää, miten nämä uudistukset ovat vaikuttaneet eri ravintoloihin. Kaikilla muutoksilla voidaan katsoa olevan mahdollisesti vaikutusta sekä taloudellisesti että suoranaisesti käytännön toimintaan, vaikka tässä kohdassa käytännön toiminnan vaikutuksilla olikin pääpaino. Taloudellisia vaikutuksia selvitetään tarkemmin kolmannessa haastattelukysymyksessä.

Toisessa kysymyksessä käsiteltiin uuden lain vaikutuksia ravintoloiden toimintaan. Kysymys oli:

Miten uusi laki on vaikuttanut ravintolanne toimintaan?

1. Asiakasmäärät
2. Asiakaskäyttäytyminen

Asiakasmääristä ja asiakaskäyttäytymisestä kysyttäessä oli tarkoitus selvittää, onko lain muutoksilla ollut vaikutuksia näihin. Jos vaikutuksia oli ollut, miten ne ovat näkyneet ravintoloiden arjessa.

Kolmannessa kysymyksessä käsitelimme uuden alkoholilain taloudellisia vaikutuksia ravintoloihin. Kolmas kysymys oli:

Miten uusi laki on vaikuttanut ravintolanne taloudellisesti?

1. Työtunnit
2. Myynti
3. Vähittäismyynnin mahdollisuus

Kolmannessa kysymyksessä oli tarkoitus kartoittaa haastateltavien mielipiteitä uuden lain taloudellisista vaikutuksista toimipaikoissaan. Oliko työtunneissa ja myynnissä tapahtunut muutosta suuntaan tai toiseen ensimmäisessä kysymyksessä esiteltyjen lakimuutosten takia. Kysymyksellä selvitettiin myös vähittäismyynnin taloudellisia vaikutuksia, jos haastateltavilla sellainen oli.

3.3 Haastateltavat

Haastattelimme ruokaravintoloita ja anniskeluravintoloita. Halusimme haastatella erilaisia ravintoloita, jotta saisimme käsityksen lain vaikutuksista erilaisen liikeidean omaaviin paikkoihin. Haastateltavat valikoituivat omien mielenkiintojemme mukaan, osa omien kontaktien perusteella. Osan haastateltavista ravintoloista tiesimme jo etukäteen pidentäneen

anniskeluaikojaan ja se oli yksi syy, miksi halusimme haastatella juuri heitä. Kaikki haastateltavat toimipaikat sijaitsivat Helsingissä. Käsittelemme toimipaikkoja anonymisti ja käytämme niistä kirjaimia A, B, C, D, E, F, G, H ja I.

Ruokaravintolat-kategoriasta haastattelimme neljää eri ravintolaa. Ensimmäinen ravintola A, sijaitsee keskeisellä paikalla aivan Helsingin ydinkeskustassa. Ravintola voidaan luokitella casual fine dining-paikaksi. Ravintolalla on myös cocktailbaari. Ravintola A on osa yritystä, joka omistaa 4 ravintolaa Helsingissä ja yhden Helsingin ulkopuolella. Ravintola B sijaitsee myös Helsingin keskustassa. Ravintola B on italiaistyylinen ja kuuluu keskisuureen yritykseen, jolla on useita erilaisia ravintoloita. Ravintola C sijaitsee Helsingin keskustassa ja on tyyliltään bistrohenkinen ruokaravintola. Ravintola C kuuluu isoon ravintolaketjuun. Ravintola D on yksityisomisteinen lounasravintola, joka sijaitsee Etelä-Helsingissä. Ravintola D:llä on myös kesäisin katuruokavaunu lounasravintolan läheisyydessä.

Anniskeluravintoloista haastattelimme viittä eri toimipaikkaa. Ensimmäinen tästä kategoriasta, ravintola E, sijaitsee aivan Helsingin ydinkeskustassa. Ravintola E kuuluu isoon ravintolaketjuun. Ravintola F sijaitsee hotellin yhteydessä Helsingin keskustassa. Ravintola F on osa keskisuurta yritystä. Ravintola G on cocktailbaari Helsingissä. Ravintola G on osa yritystä, jolla on muutamia ravintoloita Helsingin alueella. Ravintola H sijaitsee Helsingin keskustan alueella, muttei aivan ydinkeskustassa. Ravintola H:lla on toinen toimipiste Helsingin alueella. Ravintola I sijaitsee Helsingin ydinkeskustan ulkopuolella ja on osa yritystä, joka omistaa useita ravintoloita Helsingissä ja muutaman Helsingin ulkopuolella.

3.4 Haastatteluaineiston esittely

Ensimmäinen kysymys koski uuden lain vaikutuksia ravintoloihin. Kysymyksessä oli lueteltuna alkoholilain uudistuksen keskeisimmät muutokset ravintoloissa ja niitä olivat:

1. Tuoppien tarjoilu
2. Anniskeluajan pidentyminen
3. Velaksi maksaminen
4. Vähittäismyynnin mahdollisuus
5. Anniskelulupien muutos
6. Määräaikainen anniskelulupa (anniskelu festareilla yms.)
7. Anniskelualueita koskevat muutokset (yhteiset anniskelualueet)
8. Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset (anniskelupassi)
9. Omavalvontasuunnitelma
10. Mietojen alkoholijuomien mainostaminen (happy hour)

Toinen kysymys koski lain toiminnallisia vaikutuksia ravintoloissa:

Miten uusi laki on vaikuttanut ravintolanne toimintaan?

1. Asiakasmäärät
2. Asiakkaiden käyttäytyminen

Kolmas kysymys koski lain taloudellisia vaikutuksia ravintoloissa:

Miten uusi laki on vaikuttanut ravintolaanne taloudellisesti?

1. Työtunnit
2. Myynti
3. Vähittäismyynti

3.4.1 Tuplien tarjoilu

Ravintola A koki, että tuplien tarjoilulla ei ollut ollut juurikaan vaikutusta. Cocktailien teossa tuplien myynti oli helpottanut sen verran, että tietyt kansainväliset klassikkocktailit voidaan nykyään valmistaa niin kuin ne ovat alkuperäisessä reseptissä suunniteltu. Tähän ei enää tarvitse hakea erikoislupaa. Muutoin tuplien myynti on ollut melko satunnaista ja lähinnä ulkomaalaisten turistien tilaamana.

Ravintola B:n mukaan on hyvä asia, että tuplia saa nykyisin myydä. Aiemmin kysyntä on ollut todella vähäistä, eikä lakimuutoksen myötäkään tuplia ole juurikaan myyty. Ravintola B koki kuitenkin positiivisena sen, että asiakkailta on mahdollisuus saada esimerkiksi viski tuplana niin halutessaan.

Ravintola C:n mukaan tuplien tarjoilun salliminen ei ollut juurikaan näkynyt heidän toimipaikassaan. Tuplien kyselyitä oli lakiuudistuksen jälkeen tullut samoilta henkilöiltä, jotka olivat siitä kyselleet jo ennen kuin laki muuttui. Snapsin myymisen oluen kylkeen koettiin hyvänä lisämyyntikeinona.

Ravintola D:en tuplien myynnin salliminen ei ollut juurikaan vaikuttanut. Heidän mukaansa noin yksi asiakas viidestäkymmenestä ostaa kerrallaan kaksi olutta tai siideriä.

Ravintola E:n mukaan tuplien myyntiä on ollut yllättävän vähäistä lakiuudistuksen myötä. Heidän mukaansa olut ja snapsi-komboja eli kahta alkoholijuomaa kerralla on mennyt ehkä hieman enemmän.

Ravintola F toimii kansainvälisessä ympäristössä, joissa asiakkaat ovat kyselleet tuplista jo ennen lakiuudistusta. Ravintola F koki, että tuplien salliminen nykyään on hyvä asia.

Ravintola G koki tuplien tarjoilun sallimisen helpottavan heidän työtään. Ravintola G:ssä käy melko paljon turisteja, jotka ovat tottuneet saamaan esimerkiksi viskinsä tuplana, joten ravintola G voi suoraan tarjota heille 8 senttilitraa viskiä 4 senttilitran sijasta.

Ravintola H koki, ettei tuplien sallimisella ole ollut suurta vaikutusta heidän toimintaansa. Kysyntä ei ollut juurikaan kasvanut. Lähinnä tuplien sallimisen koettiin helpottaneen käytännön työtä, sillä nyt niiden myyminen on mahdollista niitä haluaville. Enää ei tarvitse selittää, että niiden myyminen on Suomen lainsäädännön mukaan kielletty.

Ravintola I:n mukaan tuplien salliminen ei ole lisännyt tuplien myymistä räjähdysmäisesti. Heidän mukaansa tuplia tilataan jonkin verran, mutta kaikki asiakkaat eivät välttämättä edes tiedosta, että se on sallittua nykyään. Tuplien myynti näky lähinnä suurempien drinkkien tilaamisena: alkoholimäärän noustessa myös mikserin määrä nousee.

3.4.2 Anniskeluajan pidentyminen

Anniskeluajan pidentyminen ei ollut vaikuttanut ravintola A:n toimintaan, anniskelu loppuu viimeistään kello 1.30 ja ravintola tyhjenetään kahteen mennessä.

Ravintola B piti hyvänä asiana sitä, että nykyään riittää pelkkä ilmoitus anniskeluajan jatkamisesta. Ravintola B ei kuitenkaan ollut muuttanut aukiolo- tai anniskeluaikojaan, mutta mahdollisuus jatkoajaksi koettiin positiivisena. Anniskelun jatkamiseen liittyvä lupabyrokratian helpottuminen oli ravintola B:n mielestä myös hyvä asia.

Anniskeluajan pidentyminen ei ollut vaikuttanut ravintola C:n arkeen. Ravintola C:llä on ollut jatkoaikaluja ennen lakimuutosta, joten he olisivat voineet anniskella puoli neljään saakka. Tästä huolimatta ravintola on suljettu jo kolmelta, koska he eivät olleet kokeneet kannattavaksi pitää ravintolaa auki tämän myöhempään. Tästä syystä ravintola C:n pitäminen auki viiteen asti ei ole heidän mielestään kannattavaa, vaan he ovat pitäytyneet vanhoissa aukioloajoissaan.

Anniskeluajan pidentyminen ei ollut vaikuttanut ravintola D:n toimintaan mitenkään, koska he ovat auki maksimissaan kello 21 saakka.

Anniskeluajan pidentyminen on vaikuttanut ravintola E:en siten, että he pidensivät aukioloaikaansa. Ensimmäiset kolme kuukautta ravintola oli auki viiteen saakka, mutta he kokivat puoli viidestä viiteen ajan olleen heille melko turha. Nykyään he anniskelevat neljään saakka, mutta sulkevat ravintolan puoli viideltä. Toiminta ei siis sinällään ollut muuttunut, vaan asiakkailla olisi edelleen puoli tuntia aikaa nauttia ostamansa juomat. He kokivat anniskeluajan pidentymisen olleen hyvä asia, koska myyntiä tulee vielä neljään saakka.

Ravintola F on jatkanut anniskeluaikaansa ilmoituksella, mutta viralliset aukioloajat eivät olleet muuttuneet. Jatkoaikailmoitus mahdollistaa heillä sen, että he voivat tarvittaessa pitää ravintolaa pidempään auki, jos näyttää siltä, että myyntiä olisi vielä kello kahden jälkeenkin. Tällaista tapahtuu yleensä pikkujoulukauden vilkkaimpina aikoina tai esimerkiksi vappuaattona, jolloin he ovat aikaisemmin joutuneet kyseisille ajankohdille hakemaan tilapäistä jatkoaikalupaa.

Anniskeluajan pidentyminen ei ollut vaikuttanut ravintola G:n aukioloihin, vaan ne ovat pysyneet ennallaan.

Ravintola H on pidentänyt anniskeluaikojaan lakimuutoksen myötä. Pidentetyt anniskeluajat ovat perjantaisin ja lauantaisin, sekä arkipyhiä edeltävät illat. Arkisin ja sunnuntaisin ravintola H on auki kahteen asti, sillä sitä pidempiä aukioloaikoja ei katsottu tarpeellisiksi. Ravintola H kuvailee itseään olohuonemaiseksi ajanviettopaikaksi, joten pidemmän kaa-
van kautta iltaa viettävät poistuvat yleensä muutenkin jo tähän mennessä keskustan ravintoloiden suuntaan. Toisaalta taas viikonloppuisin aukioloaikoja on kannattanut pidentää, sillä puolestaan silloin paikalla viihtyy asiakkaita, jotka eivät halua lähteä kauemmaksi muutamalle oluelle.

Ravintola I on pidentänyt anniskeluaikojaan viikon jokaisena päivänä ja kokenut sen kannattavaksi.

3.4.3 Velaksi maksaminen

Velaksi maksamista ravintola A ei edelleenkään hyväksynyt yhtenä maksutapana. Käytännössä siis ravintola ei myy alkoholia niin sanotusti piikkiin, joka tultaisiin maksamaan esimerkiksi seuraavana päivänä.

Ravintola B:en velaksi maksaminen ei ollut vaikuttanut, vaan ravintola jatkaa samalla linjalla kuin aikaisemmin, hyväksyen maksutavaksi muun muassa laskutuksen ja maksukortit. Oma mobiilimaksusovellusta ravintola B:llä ei ollut, eikä sellaista ole lähitulevaisuudessa tarkoitus hankkia. Mahdollisuus tällaisiin koettiin kuitenkin positiivisena.

Velaksi maksamisen mahdollisuus ei ole näkynyt ravintola C:ssä. Mobiilimaksaminen oli lisääntynyt hieman.

Velaksi maksaminen ei ollut vaikuttanut ravintola D:en. Eri mobiilisovelluksilla maksaminen oli lisääntynyt, mutta se koski vain lähinnä lounasasiakkaita.

Velaksi maksamisesta ravintola E oli havainnut asiakkaiden käyttävän maksutapoja eri tavalla kuin ennen. Maksaminen puhelimilla ja älykelloilla oli näkynyt ravintolassa odotettua enemmän.

Velaksi maksamisen poistuminen ei ollut vaikuttanut ravintola F:n toimintaan. Kyseistä laskipykälää oli pidetty vanhentuneena jo ennen sen poistumista uudesta laista. Mobiilimaksamista ei ollut havaittu.

Velaksi maksamisen poistuminen laista ei ollut vaikuttanut ravintola G:n toimintaan, vaan heillä on edelleen käytössä normaalit maksukortit kuin aiemminkin.

Velaksi maksamisen poistuminen laista ei ollut vaikuttanut ravintola H:n toimintaan, sillä he olleet kokeneet sitä tarpeelliseksi: Ravintola H:lla ei myöskään ole käytössä mitään mobiilimaksusovelluksia. Ravintola H arveli myös, että suurin osa asiakkaista ei edes ole tietoinen tästä muutoksesta.

Velaksi maksaminen poistuminen laista ei ollut vaikuttanut ravintola I:n toimintaan, sillä he eivät myy velaksi.

3.4.4 Vähittäismyynnin mahdollisuus

Vähittäismyynnin mahdollisuuden ravintola A koki olevan heille merkityksetön, koska he eivät valmista omaa olutta. Myöskin ravintola hinnat verrattuna kaupan hintoihin oli ravintolan mukaan yksi syy, mikseivät asiakkaat edes ostaisi heiltä vähittäismyytyä alkoholijuomaa. Vähittäismyyntilupa myös nähtiin kalliina mahdolliseen hyötyyn verrattuna.

Ravintola B ei ollut hankkinut vähittäismyyntilupaa, koska ei ollut kokenut sitä tarpeelliseksi heidän liiketoimintaansa ajatellen. Ravintola B:n lähellä sijaitsee useita elintarvikekauppoja, mikä on myös yksi syy siihen, miksei ravintola B ole hankkinut vähittäismyyntilupaa. Asia olisi toinen, jos vähittäismyyntilupa koskisi myös viinejä. Ravintola B kokee myös, että vähittäismyyntilupa on aiheuttanut väärinymmärryksiä kuluttajien keskuudessa, sillä he ovat saaneet jonkin verran kyselyitä esimerkiksi viinien ostamisesta ravintolasta mukaan.

Ravintola C ei ollut hankkinut vähittäismyyntilupaa, sekä koki koko luvan ja sen vaatimat toimenpiteet hieman epäselvinä. Ravintola C ei ollut kokenut järkeväksi hankkia lupaa, pohjautuen kenties osittain juuri näihin epäselvyyksiin.

Ravintola D oli miettinyt vähittäismyyntilupaa kesäkaudelle sijaintinsa takia, mutta eivät olleet toistaiseksi hankkineet lupaa. Lupa koettiin kalliina ja sen hyöty suhteellisen pienenä. Ravintola D tosin harkitsi mahdollisesti hankkivansa luvan tulevaisuudessa.

Ravintola E ei ollut hankkinut vähittäismyyntilupia. Ravintola E kuuluu isompaan ketjuun, joten kyseinen päätös tehdään konserni tasolla. Tällä hetkellä potentiaali ei koettu tarpeeksi mielenkiintoiseksi. Heidän mukaansa vähittäismyyntilupa voisi hyödyttää enemmän erikoisolutravintoloita.

Ravintola F oli hankkinut vähittäismyyntiluvan, mutta myynti oli ollut vähäistä. Ravintola F:n mukaan asiakkailta on vääristyneitä käsityksiä tästä lakipykälästä ja useimmat luulevatkin, että kaikkea alkoholia saisi ostaa mukaan. Jos vähittäismyynti koskisi viinejä tai alkoholia saisi vähittäismyymä kello kahden tai neljän aikaan yöllä, olisi sillä suurempi vaikutus ravintola F:n toimintaan.

Ravintola G oli miettinyt vähittäismyyntiluvan hankkimista, mutta kokeneet sen tarpeettomaksi. Lupa on heidän mielestään kallis, eikä sisällä viinien ulosmyyntiä, joka olisi ollut fiksuinta heille.

Ravintola H oli miettinyt vähittäismyyntiluvan hankkimista, mutta kokivat sen tarpeettomaksi, koska vähittäismyyntiaika 9-21 on haasteellinen. Ravintola H:n mukaan se ei houkuttelisi asiakkaita ostamaan olutta ravintolasta, kun saman tuotteen saa lähellä olevasta kaupasta huomattavasti halvemmalla. Vähittäismyynnistä oli tullut paljon kyselyitä asiakailta heti lakimuutoksen astuttua voimaan ja kyselyt koskivat esimerkiksi viinejä. Ravintola H koki vähittäismyyntiluvan mahdollisuuden positiivisena, mutta sen käytännössä toteuttamisen hieman hankalana.

Ravintola I:n mielestä vähittäismyyntilupa on hyvä idea esimerkiksi pienpanimoille, mutta eivät nähneet siitä olevan hyötyä heille. Luvan korkea hinta sekä siihen vaadittavat asiat, kuten oma varasto vähittäismyyntituotteille koettiin liian hankaliksi, sillä merkittävää taloudellista hyötyä tästä ei uskottu olevan. Tämän lisäksi läheisestä kaupasta saisi ravintolassa vähittäismyynnissä olevan tuotteen paljon halvemmalla, joten kysyntää ulosmyynnille ei uskottu olevan. Jos vähittäismyyntilupa koskisi myös vahvempia alkoholijuomia, kuten viinejä tai jos vähittäismyynti olisi sallittua myös yöllä, asia voisi olla toinen.

3.4.5 Anniskelulupien muutos

Anniskelulupien muutos ei ollut vaikuttanut ravintola A:n toimintaan millään tavalla, koska ravintola A:lla on ollut koko ajan A-oikeudet.

Anniskelulupien muutos ei ollut vaikuttanut ravintola B:en millään tavalla, koska heillä on ollut koko ajan A-oikeudet. Ravintola B kuitenkin koki, että lupien muutos oli hyvä asia esimerkiksi kahviloiden osalta. Lupien muutos antaa heidän mielestään kaikille ravintoloille tasavertaiset lähtökohdat.

Anniskelulupien muutos ei ollut vaikuttanut ravintola C:n toimintaan millään tavalla, koska ravintola C:llä on ollut koko ajan A-oikeudet.

Ravintola D:en anniskelulupien muutos oli vaikuttanut, koska ravintolan katuruokavaunulla oli ollut aiemmin tilapäiset B-luvat huhtikuusta lokakuuhun ja lounaskahvilalla C-luvat. Muutos koettiin hyvänä sen takia, että tilapäistä B-lupaa ei tarvitse enää hakea joka vuosi erikseen. Anniskelulupien muutoksella oli tosin ollut suuria muutoksia koskien yrityksen henkilökuntaa. B-luvalla toimivaan katuruokavaunuun ja C-luvalla toimivaan lounaskahvilaan oli maksettu aikaisemmin palkat eri taulukkopalkka tason mukaan, sillä B- ja C-luvalla toimivien paikkojen työehtosopimuksen mukaisissa minimipalkoissa oli eroa. Lakiuudistuksen jälkeen molemmissa saatiin anniskella kaikkia alkoholijuomia, mutta lounaskahvilassa jatkettiin vain mietojen alkoholijuomien anniskelua, kun taas puolestaan katuruokavaunussa oli tarjolla kaikkia alkoholijuomia. Tämä aiheutti sen, että henkilökunnan palkat oli nostettava nykyistä työehtosopimuksen palkkataulukkoa vastaaviksi, joka tarkoitti katuruokavaunussa noin euron korotusta per tunti per henkilö.

Anniskelulupien muutos ei ollut vaikuttanut ravintola E:n toimintaan millään tavalla, koska ravintola E:llä on ollut koko ajan A-oikeudet.

Anniskelulupien muutos ei ollut vaikuttanut ravintola F:n toimintaan millään tavalla, koska ravintola F:llä on ollut koko ajan A-oikeudet.

Anniskelulupien muutos ei ollut vaikuttanut ravintola G:n toimintaan millään tavalla, koska ravintola G:llä on ollut koko ajan A-oikeudet.

Anniskelulupien muutos ei ollut vaikuttanut ravintola H:n toimintaan millään tavalla, koska ravintola H:llä on ollut koko ajan A-oikeudet.

Anniskelulupien muutos ei ollut vaikuttanut ravintola I:n toimintaan millään tavalla, koska ravintola I:llä on ollut koko ajan A-oikeudet.

3.4.6 Määräaikainen anniskelulupa

Ravintola A koki määräaikaisen anniskeluluvan olevan mainio asia, jos ravintola A haluaisi harjoittaa anniskelua esimerkiksi festareilla tai pop up-tilaisuudessa. Määräaikaisella anniskeluluvalla näissä tapahtumissa saisi tuotua esille ravintolan eksklusiivista viinimaahan-tuontia.

Määräaikainen anniskelulupa ei varsinaisesti kosketa ravintola B:tä. Heidän mielestään määräaikainen anniskelulupa on kuitenkin hyvä asia, joka helpottaa asiakkaita eritoten. Myöskin käsittelyajan arveltiin vähentyneen tässä asiassa, mikä koettiin myönteisenä. Ravintola B mainitsi kuitenkin, että yrityksen toisessa toimipisteessä tätä kyseistä lupaa oli hyödynnetty jo moneen otteeseen ja se oli koettu toimivaksi siellä.

Määräaikaisella anniskeluluvalla ei koettu olevan vaikutusta ravintola C:n toimintaan, koska he eivät ole olleet anniskelemassa esimerkiksi messuilla, missä muita samaan konserniin kuuluvia ravintoloita oli ollut esittelemässä.

Määräaikaisella anniskeluluvalla ravintola D koki olevan suurta hyötyä esimerkiksi festari-järjestäjille, koska näiden järjestäjien lupa-asiat helpottuvat.

Määräaikaisella anniskeluluvalla ei koettu olevan mitään merkitystä ravintola E:lle.

Määräaikaisella anniskeluluvalla ei koettu olevan mitään merkitystä ravintola F:lle.

Määräaikainen anniskelulupa ei ollut vaikuttanut ravintola G:n toimintaan, mutta heidän omistaman catering-yrityksen toimintaa sen uskottiin helpottaneen.

Määräaikaisella anniskeluluvalla ei koettu olleen merkitystä ravintola H:n toimintaan, mutta luvan tarjoama mahdollisuus anniskella esimerkiksi festareilla koettiin positiivisena. Käytännössä ravintola H:lla ei ole resursseja lähteä toteuttamaan tällaista toimintaa tällä hetkellä.

Määräaikaisella anniskeluluvalla ei koettu olevan mitään merkitystä ravintola I:lle.

3.4.7 Anniskelualueiden muutos

Anniskelualueen muutos koettiin myös melko myönteisenä asiana ravintola A:ssa. Ravintola A:n mukaan se vaikuttaisi ainoastaan siihen toimijaan, joka on vastuussa alueen anniskelusta.

Anniskelualueen muutoksista yhteiset anniskelualueet eivät koskettaneet ravintola B:tä, koska heillä ei ole lähettyvillä toimijaa, jonka kanssa tätä voisi harjoittaa. Yhtiön muilla ravintoloilla tästä voisi olla enemmän hyötyä ja yhdessä yrityksen ravintolassa yhteinen anniskelualue viereisen hotellin aulabaarin kanssa onkin jo käytössä.

Anniskelualueen muutokset eivät olleet vaikuttaneet mitenkään ravintola C:n toimintaan.

Anniskelualueen muutoksista kysyttäessä ravintola D otti esille terassin laajennustoiveet. Tällöin anniskelualueiden muutos voisi koskettaa heitä.

Anniskelualueen muutokset eivät olleet vaikuttaneet mitenkään ravintola E:n toimintaan.

Anniskelualueiden muutoksen ravintola F koki vaikuttaneen lähinnä terassilupahakemuksena. Ravintola F:llä on jo kadulla sijaitseva terassi, mutta toiveissa olisi laajentaa terassia hakemalla parklet-terassilupaa, jota he ovat hakeneet useana vuotena peräkkäin saamatta vielä kertaakaan lupaa.

Anniskelualueiden muutoksen ravintola G:ssä koettiin vaikuttaneen ainoastaan heidän omistamansa catering-yrityksen toimintaan.

Anniskelualueiden muutoksella ei ollut vaikutusta ravintola H:n toimintaan, mutta he kokivat muutoksen positiivisena. Sen katsottiin olevan hyvä mahdollisuus esimerkiksi keskustassa sijaitseville ravintoloille, joilla on vierekkäiset terassit.

Anniskelualueiden muutos vaikutti ravintola I:n toimintaan siten, että he kokivat paperisodan helpottuneen tämän muutoksen myötä ja hakemusaikojen lyhentyneen. Ravintola I kertoi, että heidän wc-tilansa hyväksyttiin viimein osaksi anniskelualueetta. Ravintola I:llä on myös ympärivuotinen terassilupa jatkoajalla neljään saakka. Tosin he eivät kuitenkaan pidä sitä auki niin pitkään, kun saisivat, koska eivät halua aiheuttaa häiriötä naapurustolle.

3.4.8 Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset

Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset koettiin myönteisenä ravintola A:ssa. Ravintola A:n mukaan kahden vuoden työkokemus on ollut turha, koska vastaavalla hoitajalla on kuitenkin jo anniskelupassi, mikä osoittaa ravintola A:n mukaan kyvykkyyttä toimia anniskelutehtävissä. Ravintola A:n henkilökunnalla kaikilla on anniskelupassit ja kyseinen asia huomioidaan jo rekrytointivaiheessa.

Ravintola B koki anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset, kuten esimerkiksi anniskelupassin riittävyyden pätevyudeksi toimia anniskeluvastaavana, positiivisena asiana. Heidän mielestään tämä helpottaa rekrytointia sekä eritoten ekstratyöntekijöitä, jotka tekevät vain muutamia vuoroja, esimerkiksi pikkujoulukautena. Ravintola B:n mielestä on hyvä, että henkilökuntaa koskevat muutokset ovat vapautuneempia kuin ennen.

Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset eivät olleet vaikuttaneet ravintola C:n toimintaan, koska heillä on paljon henkilökuntaa, jolloin jokaisessa vuorossa on aina esimies paikalla. Heidän mukaansa pienemissä paikoissa tästä muutoksesta voisi olla hyötyä. Ravintola C:llä ei myöskään ole harjoittelijoita, joten 16-vuotiaiden anniskelun salliminen ilman anniskelupassia vastaavan hoitajan valvonnassa ei vaikuta heidän toimintaansa.

Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset eivät vaikuttaneet ravintola D:n toimintaan, koska he vaativat jokaiselta työntekijältään anniskelupassin ja vastaavat hoitajatkin oli määritelty jo entuudestaan. 16-vuotiaiden anniskelun salliminen vastaavan hoitajan valvonnassa ei myöskään vaikuta ravintola D:n toimintaan, sillä he eivät ota harjoittelijoita tilojen pienuuden vuoksi.

Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset eivät ravintola E:n mukaan vaikuttaneet heihin, koska kaikilla työntekijöillä on anniskelupassit. Ravintola E:ssä on aina paljon henkilökuntaa paikalla mukaan lukien vuoro-esimiehet. Toinen ravintola E:n haastateltavista oli henkilökohtaisesti sitä mieltä, että kahden vuoden työkokemuksen poistaminen vastaavana hoitajana toimimisen edellyttämisenä anniskelupassin lisäksi, ei ollut hyvä asia. Hänen mielestään muutos auttaisi ehkä lähinnä pieniä ravintoloita. Hänen mukaansa ravintola-ala on haastava, joten siihen tarvitsee kokemusta ja tietynlaista silmää, jotta osaa toimia anniskelutehtävissä ja havaita, jos henkilö on liian päihtynyt, että hänelle ei kannata enää anniskella.

Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset eivät olleet vaikuttaneet ravintola G:n toimintaan, koska kaikilla työntekijöillä on anniskelupassi sekä baarimestarin erikoisammattitutkinto. Harjoittelijoita ravintola G ei tällä hetkellä ota, joten 16-vuotiaiden mahdollisuus anniskella ei vaikuttanut heihin.

Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset ravintola H koki hyväksi asiaksi. Tämä koettiin myönteiseksi sen takia, että anniskelupassin suorittaneet vakituiset ekstratyöntekijät, joilla ei ole kahden vuoden työkokemusta alasta, voivat kuitenkin toimia tarvittaessa anniskeluvastaavina. Tämän koettiin helpottavan työvuorolistojen suunnittelua sekä mahdollistavan sen, että vakituisen henkilökunnan ei aina tarvitse jäädä sulkemaan, vaan heilläkin on mahdollisuus päästä aikaisemmin. Ravintola H:n esimies oli havainnut ekstratyöntekijöiden motivoituneen saamastaan vastuusta. Muutoksella oli siis ollut positiivisia vaikutuksia ekstratyöntekijöille.

Suurimmalla osalla Ravintola I:n henkilökunnasta on anniskelupassi, mutta ravintola I koki, että heidän vastuullaan on arvioida, ketkä ovat tarpeeksi päteviä toimimaan anniskelun vastaavana hoitajana. Ravintola I ei pitänyt anniskelupassikoetta erityisen haastavana. 16-vuotiaiden anniskelun salliminen vastaavan hoitajan valvonnan alla ei vaikuttanut Ravintola I:n toimintaan, sillä he eivät ainakaan tällä hetkellä ota harjoittelijoita.

3.4.9 Omavalvontasuunnitelma

Omavalvontasuunnitelman pakolliseksi tulo oli ravintola A:lla hyvin tiedossa ja he ottivatkin kantaa siihen, miten omavalvontasuunnitelma oli muuttunut. Muutoksia olivat muun muassa alkoholijuomien perusannosten listaaminen sekä vähittäismyyntiin liittyvät kohdat. Ravintola A oli päivittänyt omavalvontasuunnitelmansa.

Omavalvontasuunnitelma oli ollut ravintola B:llä jo aikaisemminkin, ja he kokivat sen olleen täysin arkipäiväinen asia, joka oli vain hieman tarkentunut. Omavalvontasuunnitelman päivitys koettiin positiivisena, koska se auttaa ravintolaa tarkastelemaan toimintatapojansa uusin silmin ja mahdollisesti päivittämään niitä.

Ravintola C:llä oli ollut omavalvontasuunnitelma olemassa jo ennen lakiuudistusta, joten sen pakolliseksi tulo ei ollut vaikuttanut heidän toimintaansa mitenkään.

Omavalvontasuunnitelma oli ravintola D:llä jo entuudestaan. Ravintola D ei ollut tietoinen siitä, ettei kyseistä asiaa ole ollut ennen laissa säädettyinä, koska se on vaadittu jo aiemmin anniskelun lupahakemuksissa.

Omavalvontasuunnitelma on ollut ravintola E:llä jo olemassa, eivätkä he kokeneet sen paikalliseksi tulon vaikuttaneen heidän toimintaansa.

Omavalvontasuunnitelma oli ravintola F:llä hallussa.

Omavalvontasuunnitelma oli ollut ravintola G:llä jo aikaisemminkin ja he olivat päivittä-mässä sitä uusien vaatimuksien mukaiseksi.

Omavalvontasuunnitelma ravintola H:lla oli jo aikaisemminkin, tosin sitä on päivitetty aktiivisesti lakimuutoksen jälkeen. Ravintola H on panostanut yleiseen turvallisuuteen muun muassa kouluttamalla kaikki vuorovastaavansa ensiaputaitoisiksi. Henkilökunnan kanssa on myös käyty läpi omavalvontasuunnitelman edellyttämät toimintatavat esimerkiksi mahdollisia uhkatilanteita varten.

Omavalvontasuunnitelma oli ravintola I:llä jo olemassa, joten se ei aiheuttanut suurempia toimenpiteitä.

3.4.10 Mietojen alkoholijuomien mainostaminen

Mietojen alkoholijuomien mainostamisella ei ollut koettu olleen vaikutusta ravintola A:n toimintaan, vaikka sillä olikin ollut mainoksia kesällä ravintolan ulkopuolella.

Ravintola B:llä on happy hour-mainontaa, mutta sen ei ollut koettu nostaneen asiakkaiden alkoholikulutusta. Mainonnan salliminen koettiin kuitenkin hyvänä asiana ja esimerkiksi väkevien alkoholien hintojen näkyminen ravintoloiden ja Alkon nettisivuilla koettiin kuluttajaystävälliseksi ratkaisuksi. Ravintola B koki happy hour-mainonnan mahdollisuutena saada ravintoloihin väkeä muutoin hiljaisina aikoina. Ravintola B huomautti myös tämän mahdollistaneen esimerkiksi yökerhojen myöhäisillan happy hour-mainokset, joilla asiakkaat saataisiin siirtymään anniskelupaikkoihin nykyistä aikaisemmin.

Ravintola C ei ollut erityisemmin mainostanut mietoja alkoholeja aikaisemmin, mutta olivat aktivoituneet Facebook-mainonnassa, nimenomaan nostamalla esille yksittäisiä kampanjatuotteita sekä erilaisilla happy hour-tarjouksilla. Ravintola C koki tällaisen mainonnan olevan hyvä asia, että asiakkaat näkevät tarjoustuotteet esimerkiksi Facebookista jo ennen ravintolaan astumista.

Ravintola D:llä oli ollut mietojen alkoholijuomien ulkomainontaa ennen kuin se kiellettiin vuonna 2015. Nykyäänkin ravintola D:llä on ulkomainos ruoan ja miedon alkoholijuoman pakettitarjouksesta.

Mietojen alkoholijuomien mainostamisen mahdollisuudella ei ollut vaikutuksia ravintola E:en. Hei eivät mainosta itse mietoja alkoholeja, mutta kokivat sen olleen mukava piristys markkinoille.

Ravintola F:n Instagram- ja Facebook-tileillä on ollut mainintaa ravintolan miedoista cocktaileista ja juomista. Happy hour-mainontaa ravintolalla ei ollut, mutta ajatusta ei pidetty mahdollisena tulevaisuutta ajatellen. Mainonnan muuttuminen vapaammaksi koettiin hyvänä asiana.

Mietojen alkoholijuomien mainostaminen oli vaikuttanut ravintola G:n siten, että he suunnittelivat laittavansa cocktail-listansa nettisivuilleen esille. Happy hour-mainontaa ravintola G:llä ei ollut.

Ravintola H oli hyödyntänyt mietojen alkoholijuomien mainostamisen sallimista. Heillä on joka päivä happy hour kello 14-18 ja myös ulkomainos kyseisestä asiasta. Tämän on koettu piristäneen iltapäivän muutoin hiljaisia tunteja. Juomalistoja ravintola H:lla ei ollut netissä.

Ravintola I:llä on happy hour-mainontaa ravintolan sisätiloissa, mutta ei ravintolan ulkopuolella. Ravintola I piti hintatasoaan hieman alueen keskivertoa korkeampana, joten he eivät katsoneet kannattavaksi mainostaa ravintolan ulkopuolella, etteivät asiakkaat jättäisi tämän takia tulematta. Sosiaalisessa mediassa ravintola I:llä ei ollut mainoksia. Ravintola I toivoi esimerkiksi tavarantoimittajilta enemmän valmista sosiaalisen median materiaalia mietojen alkoholijuomakampanjoiden mainostamiseksi. Ravintola I mukaan valmiita printtimainoksia oli kyllä hyvin tarjolla, mutta sähköistä materiaalia ei juuri ollenkaan.

3.4.11 Uuden lain toiminnalliset vaikutukset ravintoloihin

Toinen kysymys käsitteli uuden alkoholilain toiminnallisia vaikutuksia. Kysymystä oli tarkennettu asiakasmääriin ja asiakaskäyttötymisen muutoksen.

Ravintola A ei kokenut asiakasmäärissä- tai käyttötymisessä tapahtuneen mitään muutosta lakiuudistuksen jälkeen. Ravintolan mukaan asiakkaat tiedostavat hyvin, millaiseen paikkaan ovat tulossa ja todennäköisesti jo valmiiksi miettineet, miten ilta tulee sujumaan

ja mitä he tulevat tilaamaan ravintolassa. Alkoholinkulutuksen ravintola A koki pysyneen samanlaisena kuin aiemmin.

Ravintola B ei kokenut asiakasmääriensä nousseen lakiuudistuksen myötä. Myöskään asiakkaiden käytöksessä ei ollut havaittu muutoksia. Ravintola B:n mukaan lakiuudistus on ehkä aiheuttanut hieman hämmennystä asiakkaiden keskuudessa, koskien esimerkiksi alkoholijuomien vähittäismyyntiä ravintoloista. Mahdollisena syynä näille väärinymmärryksille voi ravintola B:n mukaan olla aikaisempi uutisointi lakiuudistuksesta. Ravintola B:n mielestä vaikuttaa siltä, että ihmiset eivät ole täysin perillä siitä, mitä toteutuneet muutokset lopulta pitivät sisällään. Ravintola B toi myös haastattelun aikana esille toukokuussa voimaan tulleen eurooppalaisen tietosuoja-asetuksen, jonka mukaan vain välttämättömiä tietoja tulisi kerätä. Asetuksen myötä Ravintola B on joutunut siirtämään esimerkiksi henkilökunnan anniskelupassien kopiot säilytettäväksi yrityksen eri osoitteessa sijaitsevalle toimistolle, jotta ne eivät ole kaikkien saatavilla. Anniskelutarkastajia asia oli sekoittanut, koska aikaisemmin anniskelupassit oli löydyttävä ravintolasta. Ravintola B:n mukaan alkoholitarkastajien ohjeistus vaikuttaa olevan ristiriidassa tietosuoja-asetuksen kanssa.

Ravintola C:n mielestä asiakasmäärissä ei ollut tapahtunut minkäänlaista muutosta. Myöskään asiakkaiden käyttäytymisessä ei ollut havaittu muutosta entiseen verrattuna.

Ravintola D ei kokenut asiakasmääränsä nousseen. Myöskään asiakkaiden käytöksessä ei ollut havaittu muutoksia.

Ravintola E ei kokenut asiakasmäärien nousseen pidentyneestä anniskeluajasta huolimatta. Myöskään asiakkaiden käyttäytymisessä ei ollut havaittu muutoksia järjestyksenvalvojen raporttien perusteella.

Ravintola F ei ollut huomannut asiakasmäärien nousemista suoranaisesti uuden lain myötä eikä asiakkaiden käytöksessä ollut havaittu suuria muutoksia. Ravintola F:n mukaan lain uudistukset ovat sen sijaan aiheuttaneet lähinnä hämmennystä asiakkaiden keskuudessa. Esimerkiksi yleinen harhaluulo on ollut se, että jokainen ravintola anniskelee nyt automaattisesti neljän saakka vain siksi, että se on mahdollista. Näin asia ei kuitenkaan ole. Ravintola F:n mukaan asiakkaat ovat ymmärtäneet myös väärin sen, mitä ravintoloiden vähittäismyyntiluvalla saa myydä ulos. Useat asiakkaat olisivat halunneet ostaa mukaan muun muassa samppanjapulloja.

Ravintola G koki, että asiakasmäärät ovat olleet nousussa helmikuusta lähtien, mutta selkeää syytä tähän ei osattu sanoa. Asiakkaiden käyttäytymisessä ei ollut havaittu muutoksia ja yleensä asiakkaat käyttäytyvät hyvin ravintola G:ssä. Järjestyshäiriöitä ei ollut ollenkaan tähän mennessä vuotta.

Ravintola H:n mukaan happy hour-mainonta on lisännyt asiakasmääriä alkuiltapäivissä, jotka olivat olleet hiljaisempia ennen lakiuudistusta. Myös pidennetyt aukioloajat olivat pidentäneet ravintolan myyntiä. Asiakaskäyttäytymisessä ei ollut havaittu muutoksia, vaan tunnelma on pysynyt samanlaisena kuin aiemminkin. Viikonloppuisin pidentyneiden anniskeluajojensa takia ravintola H on palkannut järjestyksenvalvojan, joka on paikalla perjantaisin ja lauantaisin, sekä arkipyhiä edeltävinä iltoina. Tämän on koettu tuovan turvaa työntekijöille sekä sen on koettu helpottaman muun muassa ravintolan tyhjentämistä sulkemisaikaan. Ravintola H huomauttaa kuitenkin, että yleisesti ottaen järjestyshäiriöt ovat heillä harvinaisia.

Ravintola I:ssä asiakasmäärät olivat nousseet huomattavasti lakiuudistuksen myötä, mikä oli ollut positiivinen yllätys ravintolalle. Ravintola I:n asiakaskunta vaihtelee kellonajan mukaan. Päiväsaikaan asiakaskunta on vanhempaa väkeä sekä kanta-asiakkaita, illalla juhlaikansaa ja myöhemmällä asiakaita baareista, jotka eivät ole pidentäneet anniskeluajaa. Järjestyshäiriöitä on ollut vähän, johtuen siitä, että ravintola I katsoo tarkasti kenet päästää sisään. Yleisesti ottaen ravintolan asiakkaiden käytös on ollut kohteliasta.

3.4.12 Uuden lain taloudelliset vaikutukset ravintoloihin

Kolmas kysymys käsitteli uuden alkoholilain taloudellisia vaikutuksia. Kysymystä oli tarkennettu koskemaan työtunteja, myyntiä ja vähittäismyyntiä.

Ravintola A:n mukaan työtunnit eivät olleet lisääntyneet, koska ravintolan aukioloajat eivät olleet muuttuneet lakiuudistuksen myötä. Näennäisesti ravintola A koki, ettei myynti ollut lisääntynyt lakiuudistuksen myötä, muttei myöskään vähentynyt. Ravintola koko uuden lain taloudellisista vaikutuksista työtuntien ja myyntien muutoksen neutraaleiksi. Vähittäismyynti vaikuttaisi ravintola A:n taloudellisesti sitten, jos se koskisi myös viinejä, koska ravintolalla on omaa viinimaahantuontifirma.

Ravintola B:n työtunteihin lakiuudistus ei ollut tuonut muutoksia. Aukioloajat eivät olleet pidentyneet, eikä myöskään ravintolan myyntiin ollut tullut muutoksia. Yleisesti ottaen ravintola B koki asiakkaiden juomatapojen ”eurooppalaistuneen” viime vuosina. Ravintola B:n mukaan asiakkaat ehkä enemmänkin nauttivat nykyään yhden lasin hyvää viiniä, kuin

että he ottaisivat alkoholia alkujuomasta aveciin saakka. Alkoholinkulutus on siis muuttunut heidän mukaansa maltillisemmaksi. Ravintola B:llä ei myöskään ole vähittäismyyntilupaa, joten sekään ei ollut vaikuttanut taloudellisesti heidän toimintaansa.

Ravintola C ei kokenut työtuntien tai myynnin lisääntyneen lakiuudistuksen myötä. Ravintola C kuvaili itseään sateisen sään paikaksi, jonne ihmiset tulevat, kun ulkona on huono ilma. Näin ollen ravintola C:lle sää on isoin vaikuttava tekijä työtunneissa ja myynnissä. Ravintola C:llä ei ollut vähittäismyyntilupaa, joten sillä ei ollut taloudellisia vaikutuksia ravintolaan.

Ravintola D:n työtunneissa ei ollut tapahtunut muutoksia. Katuruokavaunu oli myynyt yllättävän hyvin kesäkaudella, mikä johtui heidän mukaansa hyvästä säästä, kuin vapautuneemmasta laista. Alkoholien myynti oli kuitenkin ollut prosentuaalisesti pientä verrattuna muuhun myyntiin. Isoin taloudellinen muutos oli B- ja C-lupien poistuminen, joka johti vuorostaan siihen, että yritys siirtyi palkkataulukosta toiseen, jolloin työntekijöiden palkka nousi yli eurolla per tunti. Tämä johti taas siihen, että ravintola D miettii, olisiko heidän jatkossa kannattavaa pitää viinejä ja vahvempia alkoholeja myynnissä katuruokavaunusaan, koska myynti on vähäistä, mutta silti työntekijöille tulisi maksaa enemmän palkkaa ylemmän palkkataulukon mukaan. Katuruokavaunussa, jossa anniskeltiin viiniä ja vahvempia alkoholeja, työntekijöille maksettiin ylemmän palkkatason palkkaa ja lounaskahvilassa, missä anniskeltiin enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältäviä alkoholijuomia, maksettiin alemman palkkatason palkkaa. Työntekijät, jotka tekivät vuoroja molemmissa osastoissa, saivat kahta eri palkkaa, riippuen siitä, kuinka paljon he työskentelivät kullakin osastolla. Seuraava kesä ajatellen ravintola D:llä on harkinnassa pitäytyä vain mietojen enintään 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävissä juomissa, sillä tätä väkevämpiä on tähän mennessä mennyt niin vähän, etteivät ne kata ylemmästä palkkaluokasta aiheutuvia kustannuksia. Vähittäismyyntilupaa ravintola D:llä ei ollut, joten sillä ei ollut taloudellisia vaikutuksia ravintolan toimintaan.

Ravintola E ei kokenut työtuntien muuttuneen juurikaan, vaikka anniskelu-aikaa oli pidennetty. Pidennetty anniskelu-aika on heidän paikassaan ainoastaan perjantaisin ja lauantaisin, joten he eivät kokeneet sillä olleen isompaa muutosta työtunteihin. Myynnin ravintola E koki lisääntyneen vähän. Viimeinen puoli tuntia koettiin myynnin kannalta ei niin rahakkaaksi, mutta kuitenkin niin kannattavaksi, että kyseiset aukioloajat kannatti pitää. Vähittäismyyntilupaa ravintola E:llä ei ollut, joten taloudellisia vaikutuksia sillä ei ollut ravintola E:en.

Ravintola F:n työtunneissa ei ollut tapahtunut muutoksia, koska ravintolalla on omat osastonsa, jotka hoitavat esimerkiksi markkinoinnin. Myös ravintolan taustatyöt on järjestetty tehokkaasti ilman, että tunteihin olisi tullut muutoksia. Ravintola F koki, että ainakaan lakimuutoksen takia myynnissä ei ollut tapahtunut positiivista kehitystä. Vähittäismyynnin ei koettu tuoneen myyntiin positiivista vaikutusta, koska se on ollut erittäin vähäistä.

Ravintola G:n työtunteihin lakimuutos ei ollut vaikuttanut. Heidän työtunteihin vaikuttaa eniten drinkkilista ja siihen liittyvät esivalmistelut. Myynti oli kasvanut lisääntyneen asiakasmäärän myötä. Vähittäismyyntilupaa ravintola G:llä ei ollut, joten sillä ei ollut taloudellisia vaikutuksia.

Ravintola H:n työtunteihin oli tullut pientä lisäystä pidennetyistä anniskeluajoista johtuen. Myynti oli kasvanut etenkin happy hour-mainonnan ja pidentyneen anniskeluajan takia. Vähittäismyyntilupaa ravintola H:lla ei ollut, joten sillä ei ollut vaikutuksia ravintolan talouteen.

Ravintola I:n työtunteihin oli tullut lisäyksiä pidentyneen anniskeluajan takia, mutta työvoimakulut eivät olleet nousseet radikaalisti. Ravintola I koki, että lisääntyneillä työtunneilla oli yhteys henkilökunnan tyytyväisyyteen, koska pidentyneen anniskeluajan takia ravintola I pystyy tarjoamaan enemmän tunteja työntekijöilleen. Ravintola I:n myynti oli tuplaantunut uuden lakimuutoksen myötä, koska asiakasmäärätkin olivat kasvaneet. Vähittäismyynnillä ei ollut vaikutusta ravintola I:n toimintaan, koska heillä ei ole vähittäismyyntilupaa. Jos vähittäismyynti koskisi väkeviä alkoholeja sekä viinejä ja vähittäismyyntiaika kattaisi esimerkiksi myös aamuyön, olisi sillä mahdollisesti taloudellisesti positiivinen vaikutus ravintola I:n toimintaan.

4 Tutkimustulokset

Tutkimukseemme osallistui 9 ravintolaa. Vastaukset noudattivat pääpiirteittäin melko samaa linjaa, mutta pieniä eroja nousi esiin.

Ensimmäinen kysymys koski uuden lain vaikutuksia ravintoloihin. Ensimmäisessä kysymyksessä oli lueteltuna kaikki muutokset lakiuudistuksessa, jotka koskettivat ravintoloita. Muutoksia olivat:

1. Tuuplien tarjoilu
2. Anniskeluajan pidentyminen
3. Velaksi maksaminen
4. Vähittäismyynnin mahdollisuus
5. Anniskelulupien muutos
6. Määräaikainen anniskelulupa (anniskelu festareilla yms.)
7. Anniskelualueita koskevat muutokset (yhteiset anniskelualueet)
8. Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset (anniskelupassi)
9. Omavalvontasuunnitelma
10. Mietojen alkoholijuomien mainostaminen (happy hour)

Tuuplien tarjoilun sallimisessa ei havaittu suuria muutoksia ravintoloiden vastauksien välillä. Yleisesti ottaen haastateltavat ravintolat pitivät tuuplien myynnin sallimisesta myönteisenä asiana. Tuuplien myynti ei ollut lisääntynyt ravintoloissa huomattavasti, mutta se oli helpottanut ravintoloiden työntekijöiden arkea, muun muassa kansainvälisesti tunnettujen drinkkien teossa ja lisämyynnissä. Helpottavana asiana mainittiin myös se, ettei ulkomaisille asiakkaille tarvitse enää selittää, mikseivät he saisi esimerkiksi viskiään tuuplana.

Anniskelun jatkoaikailmoituksen oli tehnyt 5 haastateltavaa ravintolaa yhdeksästä. Osassa näistä ravintoloista oli ollut ennen lakimuutosta jatkoaikaluvat, joilla saatiin anniskella 3.30 asti. Näillä ravintoloilla anniskelu-aika jatkui käytännössä vain puolella tunnilla pidempään. Kaksi jatkoaikailmoituksen tehnyttä ei ollut jatkanut anniskelua 4 saakka, vaan pysyneet aiemmissa anniskeluajoissaan, koska olivat kokeneet niiden riittävän heille. Yksi haastatelluista ravintoloista oli pidentänyt anniskelu-aikojaan joka päivä, loput lähinnä perjantaisin ja lauantaisin. Vain viikonloppuisin anniskelu-aikaansa pidentäneet eivät kokeneet taloudellisesti järkeväksi pidentää anniskelu-aikojaan myös arkisin. Viikonloppuisin pidentämistä pidettiin myönteisenä asiana, koska se oli tuonut lisää asiakkaita ja lisännyt myyntiä jonkin verran. Myös ravintolat, jotka eivät olleet pidentäneet anniskelu-aikojaan, pitivät muutosta hyvänä asiana. Anniskelun jatkamisen mahdollisuus pelkällä ilmoituksella entisen jatkoaikaluvan sijasta koettiin positiivisena asiana, sillä tämä koettiin helpottaneen prosessia ja vähentäneen byrokratiaa.

Velaksi myymistä ei harjoittanut kukaan haastateltavista ravintoloista. Ravintoloissa oli käytössä tavalliset hyväksytyt maksukortit. Osassa ravintoloissa oli havaittu mobiilimaksamisen lisääntyneen hieman. Yleisesti ottaen suhtautuminen tähän muutokseen oli neutraalia.

Vähittäismyyntin mahdollistaminen tarkoitti vähittäismyyntiluvan hankkimista ravintolaan. Vähittäismyyntiluvan oli hankkinut vain yksi haastateltavista ravintoloista. Heidän mukaansa vähittäismyynti oli ollut hyvin vähäistä. Yleisesti ottaen haastateltavat pitivät vähittäismyyntilupaa kalliina siitä mahdollisesti saatavaan hyötyyn nähden. Yleisin syy vähittäismyyntiluvan hankkimattomuudelle oli se, että ravintoloiden läheisyydessä sijaisi kaupoja, joista vastaavia juomia sai ostettua huomattavasti halvemmalla. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että vähittäismyyntilupa olisi hyvä esimerkiksi panimoravintoloille, joilla on erikoistuote valikoimissaan, mitä ei saa ostettua mistään muualta. Osa ravintoloista olisi valmis hankkimaan vähittäismyyntiluvan, jos se koskisi myös viinejä tai muita väkevämpiä alkohololejia, sillä nimenomaan näistä tuotteista oli tullut kyselyitä asiakkailta. Myös myöhäisempää vähittäismyyntiaikaa pidettiin taloudellisesti hyödyllisempänä kuin nykyistä kello 9-21.

Anniskelulupien muutos oli vaikuttanut vain yhteen haastatelluista ravintoloista. Tällä ravintolalla oli ollut aikaisemmin B- ja C-luvat johtuen ravintolansa kahdesta eri osastosta. Tilapäistä B-lupaa oli pitänyt hakea joka vuosi erikseen ennen lakiuudistusta. Lain muututtua vanhat B- ja C-luvat yhdistyivät automaattisesti yhdeksi luvaksi. Muilla haastateltavilla oli ollut A-oikeudet koko ajan, joten anniskelulupien muutos ei ollut vaikuttanut heidän toimintaansa. Yksi haastatelluista ravintoloista oli sitä mieltä, että anniskelulupien muutos oli hyvä asia esimerkiksi kahviloiden osalta ja antoi heidän mielestään kaikille ravintoloille tasavertaiset lähtökohdat.

Määräaikaisella anniskeluluvalla ei koettu olevan vaikutusta haastatelluissa ravintoloissa. Haastateltavat pitivät muutosta kuitenkin positiivisena, ja muutama otti esille festareilla ja juhlatiloissa anniskelun mahdollisuuden.

Anniskelualueita koskevat muutokset eivät vaikuttaneet suurimman osan haastatelluista ravintoloista toimintaan, mutta muutos kuitenkin positiivisena asiana sellaisten ravintoloiden kannalta, jolla on vierekkäinen terassi toisten ravintoloiden kanssa. Tämä mahdollistaisi yhteiset anniskelualueet.

Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset eivät juurikaan vaikuttaneet haastateltujen ravintoloiden toimintaan. Suurimmalla osalla haastateltujen ravintoloiden henkilökunnasta oli anniskelupassit. Kahden vuoden työkokemuksen poistuminen vastaavana hoitajana toimimisen edellytyksenä anniskelupassin lisäksi koettiin melko myönteisenä tai neutraalina asiana. Yksi haastatelluista ravintoloista piti ennen vaadittua kahden vuoden työkokemusta turhana ja toinen taas tärkeänä. Yksi haastatelluista ravintoloista huomautti, että on kuitenkin loppupeleissä jokaisen ravintolan omalla vastuulla arvioida, ketkä muodollisesti pätevistä työntekijöistä ovat tarpeeksi kokeneita toimimaan anniskelun vastavina hoitajina. Suurin osa haastatelluista paikoista ei myöskään ottanut harjoittelijoita, joten 16-vuotiaiden anniskelun salliminen ilman alan koulutusta ei koskettanut heitä.

Kaikilla haastatelluilla ravintoloilla oli omavalvontasuunnitelma. Omavalvontasuunnitelma koettiin normaaliksi arkipäiväiseksi asiaksi, ja sen päivitystä pidettiin hyvänä asiana. Päivitykset olivat pääpiirteittäin hyvin tiedossa haastateltavilla. Kaksi haastatelluista ravintoloista otti omavalvonnan yhteydessä puheeksi uudistuneen tietosuojalain, jonka seurauksena ravintolat eivät saisi säilyttää työntekijöidensä henkilötietoja sisältäviä dokumentteja sähköisesti tai paikassa, johon useilla ihmisillä on pääsy. Tämän vuoksi kyseiset ravintolat ovat siirtäneet työntekijöiden henkilötietoja sisältävät dokumentit, kuten anniskelupassit, yritysten toimistoille, jotka sijaitsevat eri osoitteissa, kun yritykset itse.

Suurimmalla osalla haastatelluista ravintoloista oli jonkinlaista mietojen alkoholijuomien mainontaa. Osalla haastatelluista oli ulkomainontaa, osalla taas mainontaa ravintolan sisällä tai sosiaalisessa mediassa. Yksi haastateltavista ravintoloista suunnitteli drinkkilistansa laittamista nettiin. Suurin osa haastatelluista ravintoloista piti tätä positiivisena muutoksena, jonka koettiin piristävän markkinoita.

Toinen kysymys koski lain toiminnallisia vaikutuksia ravintoloissa:

Miten uusi laki on vaikuttanut ravintolanne toimintaan?

1. Asiakasmäärät
2. Asiakkaiden käyttäytyminen

Kolme ravintolaa yhdeksästä koki asiakasmääriensä nousseen. Ensimmäinen näistä ravintoloista ei osannut sanoa syytä asiakasmäärien nousulle. Toinen koki happy hour-mainonnan piristäneen ennen rauhallisia iltapäivän tunteja. Kolmannessa ravintolassa asiakasmäärien nousu johtui muun muassa pidentyneestä anniskeluajasta. Muut ravintolat eivät olleet kokeneet asiakasmääriensä nousseen. Kukaan haastateltavista ravintoloista ei ollut havainnut asiakkaiden käytöksessä suuria muutoksia tai järjestyshäiriöiden lisääntymistä uuden lakimuutoksen myötä. Muutama ravintola otti kantaa alkoholin kulutukseen, jonka ei ollut koettu nousseen merkittävästi lakiuudistuksen vuoksi. Yleisesti ottaen lähes

kaikissa haastatteluissa kävi myös ilmi ravintoloiden kokeneen, että asiakkaat eivät olleet kovin hyvin perillä, mitä kaikkea alkoholilain uudistus käytännössä piti sisällään. Väärinymmärryksiä oli käynyt ilmi muun muassa anniskeluaikojen pidentämisessä sekä vähittäismyyntiasioissa. Monen asiakkaan käsitys tuntuu olleen se, että nämä kaksi asiaa ovat automaattisesti kaikilla ravintoloilla, vaikka todellisuudessa ravintolat voivat päättää itse, kokevatko näiden hankkimisen tarpeelliseksi. Tämän lisäksi myös vähittäismyynti aikojen sekä vähittäismyynnissä sallittujen tuotteiden suhteen oli asiakkailta ollut väärinkäsityksiä.

Kolmas kysymys koski lain taloudellisia vaikutuksia ravintoloissa:

Miten uusi laki on vaikuttanut ravintolaanne taloudellisesti?

1. Työtunnit
2. Myynti
3. Vähittäismyynti

Haastatelluista ravintoloista 5 oli tehnyt jatkoaikailmoituksen, mutta näistä vaan 3 ravintolaa oli pidentänyt anniskeluaikojaan. Nämä kolme eivät kokeneet työvoimakulujen siltikään nousseen radikaalisti. Pidentyneen anniskeluajan myynti kompensoi työtuntien lisäyksen. Myynti oli noussut neljässä haastatellussa ravintolassa. Myynnin kasvuun olivat vaikuttaneet asiakasmäärien kasvu, pidentyneet anniskeluajat ja happy hour-mainonta. Näistä paikoista kolmessa myynnin kasvu oli ollut melko maltillista ja yhdessä huomattavaa. Vähittäismyyntilupa oli vain yhdellä haastatelluista ravintoloista, mutta he kokivat sen taloudellisen merkityksen olleen hyvin vähäinen. Moni muista haastatelluista ravintoloista tosin kommentoi, että luvalla saattaisi olla taloudellista merkitystä, jos se kattaisi esimerkiksi viinit ja väkevämmät alkoholit sekä vähittäismyyntiaika olisi nykyistä laajempi. Tällä hetkellä myös luvan hinta koettiin melko korkeaksi siitä mahdollisesti saatavaan hyötyyn nähden.

Lakiuudistus oli vaikuttanut eniten ravintoloihin, jotka jatkoivat anniskeluaikaansa jatkoaikailmoituksella. Anniskelun jatkaminen kello 4 asti oli lisännyt asiakasmääriä sekä myyntiä vaihtelevasti. Ravintolat, joilla oli ollut edellisen lain mukainen jatkoikalupa, eivät kokeneet anniskelun jatkumisen puolella tunnilla aiheuttaneen isompia muutoksia. Ravintolat, joilla ei ollut aiemmin jatkoikalupaa, hyötyivät uuden lain mahdollisuudesta jatkaa anniskelua pelkällä jatkoaikailmoituksella. Jatkoikaluvan muuttuminen jatkoaikailmoitukseksi koettiin madaltaneen kynnystä pidentää anniskeluaikaa. Myös aiemmassa laissa määritellyt edellytysten poistuminen jatkoikaluvan saamiseksi, kuten tasokkaan viihteen järjestäminen, avasi mahdollisuuden kaiken tyyppisille ravintoloille jatkaa anniskeluaikaansa. Kaikki jatkoaikailmoituksen tehneistä ravintoloista eivät kuitenkaan jatkaaneet anniskeluaikaansa joka päivä, vaan tämä painottui lähinnä perjantaille ja lauantaille. Syynä tähän oli sen kannattamattomuus arkipäivisin.

5 Pohdinta ja johtopäätökset

Haastattelujen kautta saadut vastaukset eivät eronneet toisistaan radikaalisti. Eri ihmiset ottivat esille eri asioita lakiuudistukseen liittyen, mutta samankaltaisuutta vastauksissa oli silti havaittavissa. Tästä syystä emme kokeneet tarpeelliseksi haastatella esimerkiksi 20 eri ravintolaa, sillä haastateltujen ravintoloiden vastaukset alkoivat toistaa itseään jo tässä vaiheessa. Suurin yksittäinen ero haastatteluiden tuloksissa näkyi ravintola D:n kohdalla, jolla oli aiemmin ollut B- ja C-luvat. Näiden lupien vuoksi heidän anniskelulupia koskevat muutokset olivat suurempia kuin kenelläkään muulla haastatelluista. Ravintola D:n alkoholi-juomien myynti oli myös huomattavasti vähäisempää kuin muilla haastateltavilla.

Jatkoaikaluvan muuttuminen jatkoaikailmoitukseksi vaikutti olleen lakiuudistuksen suurin yksittäinen muutos ravintola-alalla. Tämä muutos mahdollisti anniskeluajan pidentymisen myös sellaisille ravintoloille, joilla ei aikaisemmin ollut siihen vaadittavia edellytyksiä, kuten tasokasta viihdeohjelmaa. Tämän seurauksena osa ravintoista teki jatkoaikailmoituksen ja kokeilivat pidennettyjä aukioloaikoja, mutta palasivat aiempiin aukioloaikoihinsa. Osalle taas anniskelun jatkaminen kello 4 asti oli osoittautunut hyvin kannattavaksi. Vaikkei anniskeluajan jatkaminen osoittautunut kaikille kannattavaksi, on muutos silti positiivinen, sillä se antaa eri tyyli-ille ravintoloille yhtäläisen mahdollisuuden hyötyä myöhäisemmistä anniskeluajoista. Tämä myös laajentaa tarjontaa ja antaa asiakkaille enemmän valinnanvaraa.

Yleisesti ottaen haastatellut ravintolat kokivat lakiuudistusten vaikutukset positiivisina, mutta melko vähäisinä toimintaansa ajatellen. Haastateltavien ennakoasenteet uudesta alkoholilaista olivat vahvasti läsnä. Suurin osa haastateltavista oli haastattelun alussa sitä mieltä, että lakimuutos ei ollut vaikuttanut heidän toimipaikkaansa juuri ollenkaan. Haastatteluissa pieniä muutoksia nousi kuitenkin esiin. Tästä huolimatta osa ravintoloista koki, ettei lakimuutoksella ollut juurikaan vaikutuksia heidän toimintaansa. Tämä voi johtua osittain siitä, että laki on ollut voimassa vasta alle vuoden, joten pidempiaikaisia vaikutuksia on mahdotonta nähdä tai ennustaa tässä vaiheessa. Jos haastattelut toteutettaisiin uudelleen esimerkiksi kahden vuoden päästä, voisivat vastaukset olla hieman toisenlaisia.

Haastatteluissa ravintolat ottivat esille asiakkaiden tietämättömyyden ja väärinkäsitykset uudesta laista. Osaltaan väärinkäsityksiin on todennäköisesti vaikuttanut median uutisointi aiheesta. Erityisesti uutisten otsikointi on antanut väärän mielikuvan aiheesta, vaikka itse artikkelin sisältö olisikin kuta kuinkin oikein. Vaikuttaisi siltä, etteivät ihmiset ole välttämättä lukeneet artikkeleita loppuun asti. Väärinymmärryksiä on aiheuttanut varsinkin se, mitä alkoholijuomien vähittäismyynti ravintolasta tarkoittaa. Tämä on käynyt ilmi erityisesti

ihmisten haluna ostaa väkeviä alkoholeja ja viinejä mukaan ravintolasta. Myös pidentyneet anniskeluajat ovat luoneet epäselvyyttä asiakkaiden keskuudessa. Osa on luullut kaikkien ravintoloiden anniskelevan automaattisesti kello 4 saakka, kun se on nyt mahdollistettu. Huomiotta on jäänyt se seikka, että vaikka ravintoloiden aukioloajat vapautuivat, ravintolat saavat silti itse päättää milloin sulkevat, oli anniskeluluvat kello 4 asti tai ei. Anniskelu täytyy kuitenkin lopettaa viimeistään kello 4.

Tuloksista kävi ilmi, että ravintolat kokivat lakiuudistuksen vaikutukset vähäisinä, siitä huolimatta, että lakiuudistus oli helpottanut käytännön toimintaa. Esimerkiksi monet lupahakemukset olivat vaihtuneet ilmoituksiksi ja byrokratian koettiin selkeytyneen ja nopeutuneen. Uuden alkoholilain mahdollistaessa usean perusannoksen anniskelun yhdelle ihmiselle kerralla on meidän mielestämme merkittävämpi muutos kuin mitä haastatteluissa oli käynyt ilmi. Tämä mahdollisti tuplien myymisen lisäksi myös esimerkiksi shotin ja oluen myynnin samaan aikaan. Aikaisemmin tämä on ollut kiellettyä, vaikka sitä on siitä huolimatta tehty.

Koimme myös mietojen alkoholijuomien lyhytaikaisen tarjousilmoittelun sallimisen mahdollisuutena ravintoloille. Tämä mahdollisti muun muassa happy hour –tarjoukset, joiden avulla ravintolat ovat saaneet ohjattua asiakkaiden saapumista myös aikaisemmin hiljaisiin hetkiin. Kuten yksi haastateltavistakin huomautti, happy hour –tarjouksia voisi olla myös myöhemmin illalla, jolloin niiden avulla asiakkaiden saapumista anniskeluravintoloihin voitaisiin saada aikaistettua. Alkoholilain valmistelun yhteydessä esitetyissä lausunnoissa kävi ilmi, että alkoholin kulutusta halutaan ohjata nimenomaan kotien sijasta ravintoloihin, joissa sen nauttiminen on usein osa sosiaalista kanssakäymistä sekä tapahtuu valvotuissa olosuhteissa.

Syy, minkä takia haastatellut ravintolat eivät ole kokeneet alkoholilain uudistuksia kovin merkittävinä, voi olla se, että käytännön toimintaan vaikuttavista helpotuksista sekä jatkoajan mahdollisuudesta huolimatta asiakasmäärät eivät olleet nousseet radikaalisti, lukuun ottamatta yhtä ravintolaa. Tämän seurauksena myöskään myyneissä eikä asiakaskäyttämisyssä ei ollut havaittu juurikaan muutoksia. Asiakkaiden alkoholinkulutuksen per henkilö ei koettu merkittävästi lisääntyneen. Suurelta osin elämän siis koettiin jatkuneen niin kuin ennenkin. Tätä näkökantaa tukee myös Terveystieteiden tutkimuskeskuksen marraskuussa 2018 julkaisema ennakkotieto alkoholin kulutuksesta tammi-elokuussa 2018, jonka mukaan anniskelumyynti kasvoi kyseisenä ajanjaksona noin 1 prosenttia. Kasvua on siis ollut, mutta sitä ei voida pitää erityisen suurena muutoksena. Huomioon on syytä ottaa myös se, että anniskelumyynnin kulutuksen kasvuun saattaa alkoholilain uudistuksen li-

säksi vaikuttaa muutkin tekijät, kuten esimerkiksi kesän poikkeuksellisen lämmin sää. Kyseiset tiedot ovat nimensä mukaisesti vasta ennakkotietoja, joten lopullisia johtopäätöksiä alkoholilain uudistuksen vaikutuksista ei vielä pystytä tekemään.

5.1 Opinnäytetyön haasteet ja oma oppiminen

Haastattelujen saaminen osoittautui luultua haastavammaksi. Osaan haastattelupyynnöistä emme saaneet koskaan vastausta. Eräs ravintola vastasi haastattelun tuhlaavan sekä heidän että meidän aikaamme, koska he kokivat, ettei muutos ollut vaikuttanut heidän toimintaansa millään lailla.

Lisähaastetta toi myös oma kokemattomuutemme haastattelijoina. Alkupään haastatteluissa esiintyi päällekkäin puhumista, mikä vaikeutti litterointia. Osa haastateltavista oli hyvin puheliaita ja osa hyvin lyhytsanaisia. Kokeneempi haastattelija olisi ehkä voinut saada näistä lyhytsanaisista haastateltavista enemmän irti esittämällä kysymykset eri tavalla. Muutamista kysymyksistä myös huomasimme, että osa haastatelluista henkilöistä ymmärsi kysymykset aivan eri tavalla kuin muut haastateltavat tai mitä me olimme niillä tarkoittaneet. Tämä aiheutti pieniä tulkintavaikeuksia vastauksia kootessa.

Tutkimuksen luotettavuudesta on hankalaa vetää yhtä johtopäätöstä. Haastatteluissa otantamme oli melko pieni käsittäen 9 helsinkiläistä ravintolaa. Toisaalta tutkimusongelman käsitellessä ravintoloiden omia mielipiteitä ja kokemuksia uudesta alkoholilaista, voidaan tutkimuksen olevan luotettava tältä kannalta. Kuitenkaan näiden 9 helsinkiläisten ravintoloiden näkemysten ei voida olettaa edustavan kaikkien Helsingissä sijaitsevien ravintoloiden näkökulmaa saatikka koko Suomen ravintoloiden.

Kohtasimme myös eettisen ongelman opinnäytetyössämme. Olimme huomanneet jo ennen lakiuudistusta, että kaikki ravintolat eivät olleet noudattaneet edellistä alkoholilakia pilkulleen oikein. Muun muassa tuplien tarjoilua olimme havainneet jo useiden vuosien ajan. Asia on ollut melko yleisessä tiedossa, mutta siitä ei ole puhuttu.

Aikataulu osoittautui myös haasteelliseksi opinnäytetyötä tehdessä. Aloitimme työn suunnittelun elokuussa ja alussa eteneminen oli todella hidasta. Tämän vuoksi loppua kohden tekemistä oli hyvin paljon. Saattaa myös olla, että aliarvioimme hieman työn prosesseihin kuluvaan aikaa. Toisin sanoen työn suunnittelun olisi voinut aloittaa hieman aikaisemminkin kuin elokuussa. Toisaalta taas laki uudistuksen vaikutusten tutkiminen olisi voinut olla hankalaa viime keväänä, kun laki oli ollut voimassa vasta muutamia kuukausia, eikä ennakkotietoa olisi ollut saatavilla senkään vertaa mitä tällä hetkellä.

Opinnäytetyön tekeminen oli hyvin opettavainen prosessi, jonka seurauksena uusi alkoholilaki on tullut hyvin tutuksi. Aihe itsessään oli mielenkiintoinen, mutta haastava, sillä tästä lakimuutoksesta ja sen vaikutuksista ei ole vielä juurikaan julkaistua tutkimustietoa. Tämä oli tosin tiedossa jo opinnäytetyön aihetta valitessa. Halusimme kuitenkin tutkia, miten uusi alkoholilaki on käytännössä vaikuttanut ravintoloiden toimintaan lyhyellä aikavälillä, sillä julkisen keskustelun sekä joidenkin ennusteiden perusteella maan piti mennä melko lailla sekaisin alkoholin saatavuuden lisääntyessä.

Jatkotutkimusehdotuksena alkoholilain uudistuksen vaikutuksia ravintoloihin voisi tutkia uudestaan esimerkiksi ensi vuonna, jolloin sen voimaan tulosta olisi kerennyt kulua pidemmän aikaa. Tällöin aiheesta olisi mahdollisesti jo enemmän tilastoitua tietoa saatavilla. Tosin on huomioitava, että alkoholilain uudistuksen kaikkia mahdollisia vaikutuksia ei ole nähtävissä vielä vuosiin. Aihetta siis pystyisi tutkimaan, vaikka vuosittain aina seuraavaan alkoholilain muutokseen asti.

Lähteet

Alkoholilaki 1143/1994. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19941143>. Luettu: 1.11.2018

Alkoholilaki 1344/1994. Asetus alkoholijuomasta ja väkiviinasta. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19941344#Lidp446636592>. Luettu: 20.10.2018.

Alkoholilaki 152/2014. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140152>. Luettu: 28.10.2018.

Alkoholilaki 1102/2017. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20171102#Pidp448184720>. Luettu 8.8.2018.

Aluehallintovirasto 2018a. Alkoholien vähittäismyynti ravintoloista. Luettavissa: <http://www.avi.fi/fi/web/avi/alkoholijuomien-vahittaismyynti-anniskelupaikassa> Luettu 19.10.2018.

Aluehallintovirasto 2018b. Anniskelun viranomaisvalvonta. Luettavissa: <https://www.avi.fi/web/avi/viranomaisvalvonta>. Luettu: 7.11.2018.

Aluehallintovirasto 2018c. Anniskelun omavalvonta. Luettavissa: <https://www.avi.fi/web/avi/omavalvonta>. Luettu: 7.11.2018.

Aluehallintovirasto 2018d. Alkoholijuomien anniskelun omavalvontasuunnitelma. Luettavissa: http://www.avi.fi/documents/10191/10382694/Anniskelun_omavalvonta_suun_14_06_2018/97a4ee38-c6fe-4cf4-a445-6ba3baf52253. Luettu: 14.10.2018

Eduskunta 2015. KK 94/2015 vp Kirjallinen kysymys alkoholilain kokonaisuudistuksesta. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot/Valtiopaivaasia/Sivut/KK_94+2015.aspx. Luettu: 28.10.2018.

Eduskunta 2017. Eduskunta hyväksyi alkoholilain äänin 124-65. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/alkoholilaki_lopullinen.aspx. Luettu: 30.11.2018.

Häikiö, M.2007. Alkon historia. Otava. Keuruu.

Ilta Sanomat 2018. Oluet mukaan pubista vaikka velaksi – näin alkoholilaki muuttuu heti ensi viikolla. Luettavissa: <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005581545.html>. Luettu: 30.11.2018.

Junkkari, M. 2018. Tuomiopäivän ennusteesta tuli suutari – Suomalaisten piti juoda itsensä hengiltä, kun alkoholi-laki uudistui, ja nyt THL saa selittää, mitä tuli väitettyä. Helsingin Sanomat. Luettavissa: <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005909782.html>. Luettu: 26.11.2018.

Jyväskylän yliopisto 2015. Laadullinen tutkimus. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>. Luettu: 2.12.2018.

Kaartinen, A. 2006. Kun naiset kieltolakia kumosivat. Teoksessa Peltonen, M., Kilpiö, K. & Kuusi, H. (toim.). Alkoholin vuosisata. s.119-176. Hakapaino OY.

Lehtinen, T. 2018. Pullo viskiä velaksi aamuneljältä, tarjoilijat järjestyksenvalvojiksi – Uusi alkoholilaki tuli voimaan, HS kokosi muutokset yhteen. Helsingin Sanomat. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005585888.html>. Luettu: 30.11.2018.

Maa- ja metsätalous valiokunta. 2017. Valiokunnan lausunto MmVL232017 vp - HE 100/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilain ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/MmVL_23+2017.aspx. Luettu: 24.10.2018.

Mäkelä, O., Kopra, J., Wallinheimo, S., Pelkonen, J., Eestilä, M., Tolvanen, K., Heinonen, T., Kaikkonen, A., Multala, S., Rydman, W., Savola, M., Lehto, R. & Mikkonen, K. 2015. Toimenpideoite TPA 3/2015 vp. Toimenpideoite alkoholisääntelyn keventämisestä ja sen vaikutusten selvittämisestä kokeilullailla. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskuntaAloite/Sivut/TPA_3+2015.aspx. Luettu: 7.10.2018.

Peltonen, M. 2006. Keskioluen vapautus 1969. Teoksessa Peltonen, M., Kilpiö, K. & Kuusi, H. (toim.). Alkoholin vuosisata. s.435-467. Hakapaino OY.

Pullat, R. 1993. Itämeren rutto – pirtun salakuljetusta vuosina 1919-1939. Kirjapaino Osa-keyhtiö Kaleva. Oulu.

Rasinaho, K. 2006. Alkoholien salakauppa Helsingissä vuosina 1919-1932. Teoksessa Peltonen, M., Kilpiö, K. & Kuusi, H. (toim.). Alkoholien vuosisata. s.17-82. Hakapaino OY.

Saarinen, J. 2017. Ratkaiseva äänestys alkoholilaita oli tiukka – näin kukin kansanedustaja äänesti. Helsingin Sanomat. Luettavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005491355.html>. Luettu 30.11.2018.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2017a. Hankkeet ja säädösvalmistelu. Hallituksen esitys alkoholilaitaiksi. Säädösvalmistelu STM075:00/2011. Luettavissa: <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM075:00/2011>. Luettu: 24.10.2018.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2017b. Lausuntoyhteenveto. STM075:00/2011. Alkoholilain kokonaisuudistus yhteenveto esitysluonnosta koskevista lausunnoista. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Luettavissa: <https://stm.fi/documents/1271139/4390384/Lausuntoyhteenveto+alkoholilain+kokonaisuudistuksesta+16.3.2017/202309f3-9bc3-43a1-9a96-a06ec95a97ed>. Luettu: 28.10.2018.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2018a. Kysymyksiä ja vastauksia alkoholilain kokonaisuudistuksesta. Luettavissa: <https://stm.fi/kysymyksiä-ja-vastauksia-alkoholilain-kokonaisuudistuksesta>. Luettu: 28.10.2018.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2018b. Alkoholilain kokonaisuudistus. Luettavissa: <https://stm.fi/alkoholilain-kokonaisuudistus>. Luettu: 31.10.2018.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta. 2017. Valiokunnan mietintö StVM242017 vp - HE 100/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilaitaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/StVM_24+2017.aspx. Luettu: 24.10.2018.

Suomen säädöskokoelma 158/2018. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus alkoholilain valvonnasta. Luettavissa: <https://stm.fi/documents/1271139/7051262/Sosiaali-+ja+terveysministeri%C3%B6n+asetus+alkoholilain+valvonnasta.pdf/c2f0ed74-b9ab-4386-a775-b2543f2e3f73/Sosiaali-+ja+terveysministeri%C3%B6n+asetus+alkoholilain+valvonnasta.pdf.pdf>. Luettu: 24.10.2018.

Talousvaliokunta. 2017. Valiokunnan lausunto TaVL512017 vp - HE 100/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilaitaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/TaVL_51+2017.aspx. Luettu: 24.10.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017a. Tietopaketti alkoholilain uudistuksen vaikutuksista. Luettavissa: https://thl.fi/documents/605763/2664602/Tietopaketti+alkoholilain+uudistuksen+vaikutuksista+-+THL_2017.pdf/58700a86-f927-4aab-aa4f-467225e711b3. Luettu: 24.11.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017b. Lausunto THL/1641/4.00.00/2016. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi. Luettavissa: <https://thl.fi/documents/10531/2397182/Lausunto+1641.Luonnos+hallituksen+esitykseksi+alkoholilain+kokonaisuudistukseksi.pdf/b3715f72-9a38-4c42-8b9e-e9aa36d509cf>. Luettu: 20.11.2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Ennakkotieto: Alkoholijuomien kulutus tammi-elo-kuu 2018. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholijuomien-kulutus>. Luettu: 29.11.2018.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. 10. uudistettu laitos. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vantaa.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. EU.

Valvira 2014. Anniskeluasiat ravintolassa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Helsinki. Luettavissa: <https://www.avi.fi/documents/10191/4143581/Alkoholiasiat+ravintolassa+-+ohje/b3d7c39f-bebe-4ed7-8c07-4688d8a0e738>. Luettu: 31.10.2018.

Valvira 2015. Kansainvälinen liikenne. Luettavissa: https://www.valvira.fi/alkoholi/kansainvalinen_liikenne. Luettu: 26.10.2018.

Valvira 2018a. Mikä muuttuu alkoholijuomien myynnissä, mainonnassa ja anniskelussa 1.1.2018? Luettavissa: <https://www.valvira.fi/-/mika-muuttuu-alkoholijuomien-myyynnissa-mainonnassa-ja-anniskelussa-1-1-2018->. Luettu 2.11.2018

Valvira 2018b. Mikä muuttuu alkoholijuomien anniskelussa, vähittäismyynnissä ja markkinoinnissa 1.3.2018? Luettavissa: <https://www.valvira.fi/-/mika-muuttuu-alkoholijuomien-anniskelussa-vahittaismyynnissa-ja-markkinoinnissa-1-3-2018->. Luettu: 28.8.2018.

Valvira 2018c. Alkoholijuomien anniskelu. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Helsinki. Luettavissa: https://www.valvira.fi/documents/14444/221693/Alkoholijuomien_anniskelu.pdf/7eb96d8e-1be8-c5d8-c08f-950738a1a9a3. Luettu: 1.11.2018

Valvira 2018d. Ohje alkoholin markkinoinnista. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Helsinki. Luettavissa: <https://www.valvira.fi/documents/14444/221693/Alkoholimarkkinoinnista.pdf/ac0ffcc8-1719-50d1-f7e5-f078c15a40a2>. Luettu 28.10.2018.

Valvira 2018e. Anniskelun omavalvontasuunnitelman laatiminen. Luettavissa: https://www.valvira.fi/alkoholi/anniskelu/anniskelun_omavalvonta/anniskelun_omavalvontasuunnitelman_laatiminen. Luettu: 7.11.2018.

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset

1. Miten uusi laki on vaikuttanut ravintolaanne?

1. Tuplien tarjoilu
2. Anniskeluajan pidentyminen
3. Velaksi maksaminen
4. Vähittäismyynnin mahdollisuus
5. Anniskelulupien muutos
6. Määräaikainen anniskelulupa (anniskelu festareilla yms.)
7. Anniskelualueita koskevat muutokset (yhteiset anniskelu-alueet)
8. Anniskelupaikan henkilökuntaa koskevat muutokset (anniskelupassi)
9. Omavalvontasuunnitelma
10. Mietojen alkoholijuomien mainostaminen (happy hour)

2. Miten uusi laki on vaikuttanut ravintolanne toimintaan?

1. Asiakasmäärät
2. Asiakkaiden käyttäytyminen

3. Miten uusi laki on vaikuttanut ravintolaanne taloudellisesti?

1. Työtunnit
2. Myynti
3. Vähittäismyynnin mahdollisuus